

TIL
BURGS
DIA
LECT

VOORWOORD

De enorme vraag naar de eerste druk van dit boekje heeft ons overrompeld. We konden enige maanden geleden dan ook niet nalaten onmiddellijk te gaan werken aan een heruitgave.

Nogal wat Tilburgers — en vooral ook oud-Tilburgers — lieten hun belangstelling voor ons dialect blijken door het opgeven van in de eerste druk ontbrekende woorden. Al deze informanten zijn we zeer erkentelijk. Mede op aandringen van lezers zijn we ertoe overgegaan de woorden te illustreren met stukjes tekst, meestal zinnetjes, die omwille van een optimale functie wel eens de indruk wekken gezocht te zijn. Hiervoor hebben we geen gebruik gemaakt van schriftelijke bronnen, niet alleen wegens hun minimale toegankelijkheid, maar meer nog om het tijdrovende karakter ervan.

Dat het aantal woorden zo sterk gegroeid is, houdt geenszins in dat de woordenlijst nu compleet zou zijn. Afgezien ervan dat een volledige lijst een utopie is, was de tijd om daarnaar te streven te kort. Wij wilden namelijk de teleurgestelden zo vlug mogelijk van dienst zijn met een boekje.

Voor dialect-minnend publiek hebben we overvloedig ruimte gelaten om bij te dragen aan een volgende, nog uitgebreidere lijst. Voor die gewaardeerde medewerking zeggen wij de inzenders bij voorbaat dank.

ELS KLAASSEN,
JAN SMITS,
HENK VAN RIJEN,
FRANS VAN IERSEL,
WIL STERENBORG.

Tilburg, april 1985.

WELKE WOORDEN?

Met opzet hebben we als titel „Tilburgs dialect” gekozen, zonder „het”. Immers — zo menen wij — hebben we in Tilburg te maken met verschillende dialecten, oorspronkelijk dienend als voertaal in de diverse kwartieren die samen Tilburg vormen. We hebben als Tilburgs dialect opgevat die woorden, die ergens in Tilburg worden of werden gesproken en niet tot de standaardtaal (of een vreemde taal) behoren. Ten onrechte meent men wel eens dat een bepaald woord geen Tilburgs kan zijn, omdat men het als rechtgeaarde Tilburger nooit gehoord heeft. Ons is duidelijk geworden dat bepaalde woorden of bepaalde uitspraken ervan soms slechts gangbaar waren in een beperkt gebied; daarnaast ontmoeten we vaak een temporele grens: alleen bejaarde mensen kennen of herkennen het nog. Dergelijke woorden hebben we natuurlijk wel opgenomen, al was het alleen maar om te voorkomen dat ze voorgoed verloren gaan.

Hiertegenover hebben informanten ons niet zelden verrast met nogal dubieuze aanwinsten; wanneer we er niet in konden slagen iemand te vinden die het bestaan ervan kon bevestigen, hebben we ze op een zijspoor gezet.

Dat overigens een woord ook in een ander dialect gangbaar is, ontnemt het zijn bestaansrecht bij ons niet. Bij naspeuring is ons gebleken dat bv. „sjoert” in Enkhuizen voorkomt (met als betekenis: dagzeggen) en ook op Noord-Beveland (met als betekenis loeren, gluren, turen); niettemin beschouwen we „sjoert” als Tilburgs, en allerlei Tilburgers stemmen daarmee in. Woorden die uitsluitend in Tilburg

voorkomen, zijn gering in aantal, en het is moeilijk daaromtrent zekerheid te verkrijgen, vooral omdat de dialectliteratuur beperkt is, en lezing ervan dikwijls twijfel meebrengt aan de autochtoniteit van de schrijver.

Veel, vooral korte, woordjes zult u tevergeefs zoeken, als ze alleen maar in klank van het ABN afwijken, zoals raom, straot, paol, schórstêen, tillefoon, febriek, benaan, of omdat ze indirect toch verwerkt zijn, zoals vurrèùt, ròomkènneke, knòrrievoer, bròodmis. Uiteraard moeten ze t.z.t. allemaal een plaats krijgen in 'n Tilburgs woordenboek. Het noteren van uitspraakvarianten bij enige woorden houdt niet in dat er van andere geen zouden bestaan. Vaak zijn ze het produkt van slordigheid; aonrècht wordt ònrècht, dit ontaardt in òrècht, en waarschijnlijk wordt er intussen al òrcht gezegd. Ook wekken sommige woorden de indruk dat er (waarschijnlijk in bepaalde kringen) deftiger uitspraken hebben gegolden. Vanzelfsprekend impliceert een gegeven betekenis niet dat er daarnaast geen andere zou bestaan; vooral als het dialectwoord identiek is met het Nederlandse, hebben we de „vertaling” bewust achterwege gelaten, bv. bij vènt, pin, turk, strak, bòl.

Opzettelijk hebben wij eigennamen van personen zoveel mogelijk verzwegen, evenals toponiemen (zoals Kedènt, Kòoningswaaaj en Kaojenhoek); zij vormen een hoofdstuk apart dat veel studie vereist. Ook zal de lezer tevergeefs zoeken naar de herkomst van de woorden; etymologie is even tijdrovend als interessant.

SPELLING VAN TILBURGS DIALECT

Goedgekeurd door het Instituut voor Dialectologie, Volkskunde en Naamkunde.

DE KLINKERS

Als in het A B N worden geschreven:

- aa (kaast), ook in open lettergreep (laage) lang
- a (tas, harses) kort
- oo (koom), ook in open lettergreep (boogerd) lang
- ee (meens), ook in open lettergreep (teege) lang
- i (fist, himmòl), is dikwijls een verkorte ee
- eu (kneut, meule), variabele duur; korte eu wordt u (veur - vur)
- u (bumke, kunne), kort
- uu (gruun), ook in open lettergreep (zuuke)
- ie (kiest, miere)
- oe (proem, schoepe)

Opmerking: **uu**, **ie** en **oe** zijn gewoonlijk kort; vóór een r kunnen ze lang zijn, maar zo'n lange klinker wordt gewoonlijk kort bij verlenging van het woord. Als zo'n klinker lang wordt uitgesproken, hebben we dat onmiddellijk achter het woord vermeld; in alle andere gevallen is hij kort.

- au (blauwslôot, rauwe)
- ou (vrouw, kouse)
- ui (lui, truifel)
- ei (aoreghei)
- ij (aaltij, gij)

Opmerking: De tweelingparen au/ou en ei/ij zijn in strijd met de opzet gehandhaafd. Het weergeven van de gelijke klanken door hetzelfde teken biedt geen voordeel. Overigens komen deze klanken in Tilburgs weinig voor.

Een onmiddellijk na een klinker volgend j-achtig element wordt steeds als j geschreven; volgt er iets w-achtigs, dan schrijven we een w: aajer, waaj, spaoje, slaoj, dròjmaoker, rôoje, nòoj, zeeje, pleej, broeje, koej; snaawe, gaaw, douwe, mouw, sneuwe, leuw, luwke, rauwe, enz.

Afwijkend van de A B N-spelling zijn de volgende tekens:

- ao (van ABN zône) in: straot, saome, maot
Deze uit een aa ontstane o-klank wordt in veel dialecten zo gespeld.
- ò (van ABN bod) in: mòtje, tòffel, zòt
Vaak verkorting van ao, vgl. vaos - vòske.
- ó (van ABN bot) in: pantóffel, prónt, jóng
Het ABN behelpt zich met één teken voor de o's van bod en bot, hok en bok. Wil men Tilburgs kunnen lezen, dan dient steeds te blijken om welke o het gaat, bv. Zót zòt zèèn? As ie ròkt, ròkt ie van de wèès.
- èè (van ABN scène) in: mèèd, blèève. ABN heeft veelal ei of ij.
è (van ABN bed) in: wè, kèkt, mèn.
Verkorting van èè in bv. kèènd - kènder, kèèk - kèkt.
- e (van ABN de) in: dikkelder, tebak, meraokel, vurrege, teege, bukkem, men, kenaol, gerdèèn, aoreg, lillek.
Als de korte èè steeds voorzien is van een accentteken (è), kan de klankloze klinker (van ABN de) zonder bezwaar steeds door een e worden weergegeven. Als gevolg van een soort gemak-zucht bij het spreken verliezen veel klinkers hun klank en komt de e veelvuldig voor in Tilburgs.
Elke alleenstaande e zonder accentteken wordt dus uitgesproken als de e van het Nederlandse „de”.
- èù (van ABN freule) in: hèùs, flèùte
- ö (van ABN löss) in: höske, flötje, köster. De vorige klank in 't kort.
- êe in: bêen, hêele
- ôo in: schôon, kôoning
- êû in: drêûg, gelêûve

In sommige woorden klinken **ee**, **oo** en **eu** niet als in ABN; ze gaan gepaard met een korte naglijder (een klein e'tje) die enige uitleg vergt. Als we het tweede woord van de zin „Hij heeget” uitspreken zonder de g (maar geen j laten horen!): hee-et, dan horen we ongeveer hoe het woord **hêet** moet klinken. Hetzelfde e'tje hoort thuis in **dôod** en **strêûp**.

De voorbeelden demonstreren het al: steeds **eenzelfde** teken voor eenzelfde klank, ongeacht of die in een gesloten dan wel in een open lettergreep staat.

Opmerking. Evenals in ABN kan een aandachtige luisteraar een kort e'tje waarnemen tussen een combinatie van enerzijds l of r en anderzijds **m**, **p**, **k**, **f** of **ch** (**g**) binnen eenzelfde lettergreep: kalm, èèrg, vörk, dôrp, zèlf, körf, enz. Dit e'tje schrijven we niet: het wordt toch onbewust automatisch geproduceerd.

DE MEDEKLINKERS

De voor ABN gebruikte medeklinkertekens lenen zich in het algemeen wel voor Tilburgs. Een paar knelpunten vragen echter aandacht:

- 1 Niet-uitgesproken medeklinkers mogen **niet** op papier komen, bv. mèrt, ketier, nèptang, kaod, harses; de miste aaw meense ginge smèereges saome waandele.
- 2 In principe schrijven we de medeklinkers die we horen, bv. dees, vekaansie, wèffer, prónt, fèfteg, sisteg, haxdòl.
- 3 Waar — evenals in ABN — een striktgenomen foute medeklinker toch automatisch een juiste uitspraak oplevert, hanteren we de ABN-spelling, teneinde het woordbeeld niet onnodig te schaden; bv. wèrd (met d van waard), wòrred (met d van waarheid), zörg (met g van zorg), rògt (met g van ruigte); niettemin: ik laag daor nie meej (met g wegens infinitief laage).
- 4 In dezelfde geest passen we geen letters aan die onder invloed van een buur-medeklinker anders worden uitgesproken; in bv. stòf-zèuger handhaven we de z, in kèlsgat de g, in klòssenbak de n.
- 5 Evenmin doen we dat als een medeklinker over de woordgrens heen een andere m.b.t. de uitspraak verscherpt of verzacht: 'k zèè tèène (wel z schrijven), 't gao nie (wel g schrijven). Soms echter wordt een medeklinker op gelijke wijze dusdanig beïnvloed dat het (volgens regel 2) op papier moet blijken: i.p.v. as ge zeggen en schrijven we soms **agge**.
- 6 Geldt er voor ABN naast de originele nog een uitspraak (rode/rooie, goede/goeie), dan kiezen we voor de exacte dialect-uitspraak: goeje rôoje zaddoek.
- 7 Niets verzet zich tegen het gebruik van een dubbel medeklinkerteken in woorden als knòrrie, bissem, lózzie, hukkes, óssem, hoewel een enkele letter hier dezelfde uitspraak oplevert. De praktijk leert dat onze informanten, wellicht automatisch, gewoonlijk het dubbele medeklinkerteken gebruiken, om te accentueren dat de voorafgaande klinker kort is: hógger, ólliefaant, summedéene, óppernuut, twèffel, enz.
- 8 Vormen met nauw-aansluitend verkort voornaamwoord, zoals **et**, **t**, **ie** (= hij), **e** (= ge), **me** (= we), worden bij voorkeur aan het werkwoord vast geschreven, vooral als bij splitsing in twee woorden de woordgrens betwistbaar blijkt: smaaket, gaoget, heetie, zeetie, gaode, vènde, kèkte, zèmmè, zèèder, ist.
- 9 De in enkele werkwoordsvormen vóór het woordje **et** ingevoegde **g** heeft tot gevolg dat uit de drie elementen één woord ontstaat: gaoget, doeget, zigget, hagget, enz. Een evenals in ABN (toen vloekte n ie) tussen twee woorden ingelaste **n** heeft hetzelfde resultaat: vruuger hakkeldenie, toen poojdenie em.

LANGE KLINKERS WORDEN KORT

Een opvallend verschijnsel in Tilburgs is de krimping van de stamklinker. Van voorzetsels treffen we naast elkaar dubbelvormen aan: èùt/öt, bij/bè, aon/òn, nao/nò, naor/nòr, veur/vur, deur/dur, neeve/nèffe. De pluriformiteit bij werkwoorden is mede aan dit proces te danken.

Bij telwoorden zien we naast elkaar: twee en twidde, vèèf en fèfteg.

Ook naamwoorden hebben de neiging hun stamklinker in te korten, zodra ze verlengd worden: schòon/schónder, gròot/grótter, hōog/hógger, klèèn/klènder, fèèn/fènder, gemèèn/gemènder; slèèk/slèkbórd, smèèr/smèrlap, schèère/schèrmis, gerèed/geridschap, stèen/stinoove, spaore/spòrspòt, draod/dròjmaaker, waas/wasdag, deur/durstèèl, vèùl/völlek, tèùn/tònman, hèùs/hösbaos, krèùs/krös-weg, brèùd/bròloft, schòon/schónmaak.

Hetzelfde doet zich veelvuldig voor bij de vorming van verkleinwoorden: baos/bòske, straot/stròtje, draod/dròjke, knèèn/knèntje, kèèr/kèrke, wèèf/wèfke, mèèd/mèdje, steel/stiltje, bëen/bintje, zeum/zumke, gleuf/glufke, bèùk/bòkske, jèùn/jòntje, snèùt/snötje, krèùk/krökske, kōol/kóltje, bōon/bóntje.

Een ander proces bij de vorming van **verkleinwoorden** is de umlaut (wijziging van de stamklinker onder invloed van een naburige klank). Voorbeelden hiervan zijn: man/menneke, kan/kenneke, taand/tendje, haand/hendje, mond/mundje, kom/kumke, dōos/duske, rōos/ruske, trōs/truske, hòk/hökske, kōp/köpke, troef/truufke, stoel/stuultje, hoed/huudje.

Evenals in ABN valt in Tilburgse verkleinwoorden de op een **s** volgende **t** van het grondwoord weg in het verkleinwoord, zoals in kasje, kiesje, pösje, vösje, kòsje, gasje.

De keuze tussen **-(t)je** en **-(s)ke** als verkleiningsachtervoegsel hangt samen met de voorafgaande medeklinker(s).

WERKWOORDEN

Evenals in andere talen blinken ook in Tilburgs de werkwoorden uit door hun verscheidenheid in vormen. Het onderstaande overzicht verschaft enig inzicht daarin.

Daartoe zijn enkele vormen als volgt gerangschikt: in kolom 1 het hele werkwoord (infinitief); vervolgens van de tegenwoordige tijd in kolom 2 de ik-vorm, in kolom 3 die van gij/göllie, in 4 die van hij/zij/et. Het meervoud (behalve göllie) komt overeen met de infinitief (wörre: wij wörre, raoje: wij raoje enz.) behoudens een enkele uitzondering: naast wij/zullie zèèn, gaon, staon en slaon, komen ook verkorte vormen voor: wij/zullie zèn, gòn, stòn, slòn.

In kolom 5 staat de ik/hij vorm van de verleden tijd. De vorm voor wij/zullie is hieruit gemakkelijk af te leiden, nl. door toevoeging van een -e, met uitzondering van de vormen: din, zin, han/hòn, wòn en zón; uiteraard blijft die -e achterwege waar de ik-vorm reeds op -e uitgaat (zgn. zwakke vervoeging), en ondergaat de slotmedeklinker soms de gebruikelijke wijziging: gaaf: gaave, laas: laaze. De verleden-tijdsvorm voor gij/göllie ontstaat door toevoeging van een -t achter de ik-vorm (liep: liept, môog: môogt), behalve als de ik-vorm reeds op een -t eindigt (viet, flòt e.d.), of wanneer de ik-vorm op een -e eindigt (ik mènde: gij mènde). Kolom 6 bevat het voltooid deelwoord.

hele ww	teg. tijd ik	teg. tijd gij/gullie	teg. tijd hij/zij/et	verl. tijd ik/hij	voltooid deelwoord
zèèn	zèè	zèèt	is	waar (was)	gewist
zien	zie	ziet	zie	zaag	gezien
doen	doe	doet	doe	deej/di	gedaon
gaon	gao	gaot	gao	ging/góng	gegaon
staon	stao	staot	stao	stón(d)	gestaon
slaon	slao	slaot	slao	sloeg	geslaon
kunne	kan	kunt	kan	kós	gekund
moete	moet	moet	moet	moes	gemoete
meuge	maag	meut	maag	môog	gemeuge
wille	wil	wilt	wil	wó	gewild
zulle	zal	zult	zal	zó	
wörre	wòr	wòrdt	wòrdt	wier	gewòrre
hèbbe	hèb	hèt	heej	ha/hò	gehad
zègge	zèg	zègt	zeej	zi	gezeej
ligge	lig	ligt	leej	laag	geleege
zitte	zit	zit	zit	zaat	gezeete
geeve	geef	gift	gift	gaaf	gegeeve
weete	weet	wit	wit	wies	geweete
eete	eet	it	it	aat	gegeete
koome	koom	kómt	kómt	kwaam	gekoome
lôope	lôop	lópt	lópt	liep	gelôope

kôope	kôop	kópt	kópt	kòcht	gekòcht
zuuke	zuuk	zuukt	zuukt	zòcht	gezòcht
vatte	vat	vat	vat	viet	gevat
haawe	haaw	haawt	haawt	hiel	gehaawe
laage	laag	laagt	laagt	laagte	gelaage
slaope	slaop	slòpt	slòpt	sliep	geslaope
vraoge	vraag	vraagt	vraagt	vroeg	gevraoge
raoje	raoj	raojt	raojt	raojde	geraoje
bieje	biej	biejt	biejt	bój/bóoj	gebóje
begiene	begien	begient	begient	begós	begónne
bidde	bid	bidt	bidt	bidde	gebid
flèute	flèut	flòt	flòt	flòot	gefloote
stèute	stèut	stòt	stòt	stòot	gestoote
zèupe	zèup	zòpt	zòpt	zòop	gezoope
stóote	stóot	stót	stót	stótte	gestóote
èèrve	èèrf	èèrft	èèrft	èèrde	geòrve
rèège	rèèg	rèègt	rèègt	rèeg	gereege
krèège	krèèg	krèègt	krèègt	krèeg	gekreege
lèèke	lèèk	lèkt	lèkt	lèek	geleeke
kèèke	kèèk	kèkt	kèkt	kèek	gekeeke
kwèèke	kwèèk	kwèkt	kwèkt	kwèek	gekweeke
zèèke	zèèk	zèkt	zèkt	zèek	gezeeke
nèèpe	nèèp	nèpt	nèpt	nèep	geneepe
slèèpe	slèèp	slèpt	slèpt	slèep	gesleepe
schèène	schèèn	schènt	schènt	schèen	gescheene
mèène	mèèn	mènt	mènt	mènde	gemènd
vèène	vèèn	vènt	vènt	vón(d)	gevónde
bèène	bèèn	bènt	bènt	bónd	gebónde
bèète	bèèt	bèt	bèt	bèet	gebeete
schèète	schèèt	schèt	schèt	schèet	gescheete
schréève	schréèf	schréèft	schréèft	schréef	geschreeve
blèève	blèèf	blèèft	blèèft	blèef	gebleeve
wèève	wèèf	wèèft	wèèft	wèef	geweeve
vèèchte	vèècht	vèècht	vèècht	vòcht	gevòchte
rije	rij	rijdt	rijdt	reej	gereeye
vrije	vrij	vrijt	vrijt	vreej	gevreeye
snije	snij	snijdt	snijdt	sneej	gesneeje
lije	lij	lijdt	lijdt	leej	geleeje

De hierboven opgesomde werkwoorden zijn in de woordenlijst aangeduid met een *.

Het merendeel van de ca. tweehonderd werkwoorden in de woordenlijst levert geen moeilijkheden op: ze worden „zwak vervoegd”, d.w.z. de stamklinker handhaaft zich in alle vormen: heure / heur / heurt / heurde / geheurd, maawe / maaw / maawt / maawde / gemaawd, enz. Bij een beperkt aantal hiervan doet zich echter een eigenaardigheid voor: ze wisselen niet van stamklinker zoals de sterke werkwoorden (de hierboven vermelde), maar hun stamklinker „krimpt” (èè wordt è, ao wordt ò, eu wordt u, enz.). Bij dergelijke werkwoorden blijft de oorspronkelijke lange stamklinker behouden in de infinitief en de ik-, wij- en zullie-vorm van de tegenwoordige tijd. Voorbeeld: maake, ik maak, wij maake, zullie macke; gij, gullie, hij, zij, et mòkt; verleden tijd: mòkte; deelwoord: gemòkt.

Van dergelijke werkwoorden komen de volgende in de woordenlijst voor:

drèene (drènt)	gaope (gòpt)	speule (spult)
lèeme (lèmt)	maoke (mòkt)	teule (tult)
kwèele (kwèlt)	raoke (ròkt)	dèuke (dòkt)
rèepe (ript)	praote (pròt)	jèune (jönt)
jêuke (jukt)	saoke (sòkt)	hèupe (höpt)
vrêuke (vrukt)	rôoke (rókt)	krèupe (kröpt)
strêupe (strupt)	klôote (klót)	
	woone (wónt)	

In de woordenlijst staat ter plaatse achter de infinitief de vorm met korte klinker tussen haakjes.

Een beperkt groepje frequent optredende werkwoorden heeft de eigenaardigheid dat enkele vormen in de tegenwoordige tijd een **g** aannemen, als onmiddellijk het voornaamwoord of lidwoord **et** volgt (als onderwerp of voorwerp). Als dit **et** geen onderwerp is, gaat aan de werkwoordsvorm het onderwerp gij, ge, göllie/gullie, hij, zij/ze of et vooraf: gij doeget, göllie zieget, hij zigget, zij gaoget (haole), et (kèènd) zeeget; maar: slaoget zis uur? Analogisch wordt ook wel eens gezegd: ik doeget nie.

In de woordenlijst gebruikte AFKORTINGEN

zn - zelfstandig naamwoord
bn - bijvoeglijk naamwoord
vn - voornaamwoord
vz - voorzetsel
ww - werkwoord (* verwijst naar overzicht op blz. 13/14)
bw - bijwoord
vw - voegwoord
tw - telwoord
lw - lidwoord
vkw - verkleinwoord
mv - meervoud
uitdr. - uitdrukking
gez. - gezegde
fig. - figuurlijk

aacht tw - acht

Zèède göllie meej aachte? - Zijn jullie met z'n achten?

aachter vz/bw - achter

Himmòl aachter zaat de vurzitter aachter de tòffel -

Helemaal achteraan zat de voorzitter achter de tafel.

aachtermeakaare bw - direct, meteen, achtereen, op stel en sprong

Zègt dèttie aachtermeakaare kómt -

Zeg hem dat hij meteen moet komen

aachterwèèrk zn - achterstand in werkzaamheden

uitdr. *in oew aachterwèèrk zèèn* - achter zijn met werk

aachtkaanteg bn - onbeholpen

aaf bw - af, van

Blèèfter aaf! - Blijf eraf! *Blèèfder aaf?* - Blijf je eraf?

Ge wit er niks aaf. - Je weet er niets van.

aaaj zn - ei (mv **aaajer**, vkw **aaajke**)

Hoe is oew aaaj? - Hoe is je ei (zacht genoeg)?

uitdr. *Èrges aaajkes ónder lègge* - overdreven ter wille zijn

aaajerdöpke zn - eierdopje

aaltij bw - altijd

Tis aaltij wè! - Er valt altijd wel iets op te merken.

aanders bw - anders

Vruuger was et ammòl aanders - Vroeger was alles anders.

aat(e) ww* - at(en) (verl. tijd van **eete**)

In den ólòg aate ze veul èèrpel - In de oorlog at men veel aardappels.

aaw bn - oud (**aawer**, **aawst**)

en aaw hèùs, aawer hèùze; aaw schoen(e), aawer schoen(e)

aawbètte ww - kletsen, ouwehoeren

Hij blèef mar zitte aawbètte - Hij bleef maar zitten kletsen.

aawer zn - leeftijd, ouderdom

Tis iemand van mènnen aawer - Het is iemand van mijn leeftijd.

aaw hörk - oude vrouw

aawmeut zn - kletser, ouwehoer, kletsmajoor

Wè zèède tòch en aawmeut! - Wat ben je toch een kletsmajoor!

aawmeute ww - kletsen, ouwehoeren

Schaaj tòch èùt meej dè geaawmeut! - Hou toch op met dat kletsen!

aawwèèveknéùp zn - knoop waarvan beide delen in elkaar gedrukt worden, zodat garen overbodig is

afdrêûge ww - geld afhandig maken

affeseere ww - opschieten, voortmaken, zich haasten, avanceren
As ge affeseert, zèèder óp tèèd - Als je je haast, ben je er op tijd.

affeseerplènkske zn - autoped, step
(waarschijnlijk een dialect-verzinsel, maar wel typerend)

afgespanne bn - ontriefd, „gedallaast”
Ak mēnen bril nie bè mēn hēb, zèèk afgespanne. - Als ik mijn bril niet bij me heb, ben ik ontriefd.

bekaant aflègges geréed uitdr. - op het punt te sterven

afmaoke ww - onder narcose brengen van een patiënt

afschiete ww - betalen, over de brug komen
Et wier tèèd dèttie afschōot. - Het werd tijd dat hij over de brug kwam.

akkerdeere ww - opschieten, overweg kunnen, accorderen
Ze kósse goed akkerdeere. - Ze konden goed met elkaar overweg.

alle mèèrges - elke morgen
Alle mèèrges zaat ie tèùs. - Elke morgen zat hij thuis.

allebaaj tw - beide, allebei(de), alle twee
Die zèn allebaaj èffe zòt. - Die zijn alle twee even gek.

allegeduureg bw - voortdurend, doorlopend
Dieje meens moes allegeduureg drinke. - Die man moest doorlopend drinken.

alzelèève bw - zijn hele leven, vast en zeker
Die heej alzelèèven óp Kōrvel gewónd; dè gelêûf ik alzelèève - Die heeft z'n hele leven op Korvel gewoond; dat geloof ik vast en zeker

ammòl tw/bw - allemaal, alsmaar
Kwók et ammòl wies. - Ik wou dat ik het allemaal wist.
Hij plaogt mēn ammòl. - Hij plaagt me alsmaar.

aojem, òssem zn - adem, asem
Daorveur moete nen langen aojem hēbbe. - Daarvoor moet je een lange adem hebben.

aojeme, òjeme, òsseme ww - ademen
Ge kóst em nie heure aojeme. - Je kon hem niet horen ademen.

aon, òn vz/bw - aan
Daor hēddem aon. - Daar komt hij aan.
òn hēùs kōome. - aan huis komen.

aonrècht, òrecht zn - aanrecht
Zèt alles mar óp den aonrècht. - Zet alles maar op het aanrecht.

aop zn - aap (vkw **òpke**)

gez. *Aop, wè hède schôn jóng!* - Aap, wat heb je mooie jongen!

aoreg bn/bw - raar, eigenaardig, aardig, behoorlijk

Toen zaat et aoreg in de frut. - Toen zat het behoorlijk in de war.

aoreghei zn - attentie, aangename verrassing, aardigheid

(vkw **aoreghèdje**)

Daor is gin aoreghei aon! - Dat is helemaal niet leuk!

appel(e)sien zn - sinaasappel, appelsien

appetjoek bn - een geestelijke afwijking hebbend

apprènsie maoke uitdr. - aanstalten maken, voorbereidingen treffen

as vw - als

As tis dèt is, dan fiste me. - Als het inderdaad zo is, feesten we.

astrasie zn - verzekering *Braandastrasie* - brandverzekering

atteljeej zn - Centrale Werkplaats der Nederlandse Spoorwegen

Hij heej firteg jaor óp den atteljeej gewèèrkt. - Hij heeft veertig jaar op de Centrale Werkplaats der N.S. gewerkt.

avventoe bw - af en toe, nu en dan

Avventoe gaot ie nòg nòr et Park. -

Nu en dan gaat hij nog naar het Wilhelminapark.

azèèn zn - azijn

halven bak uitdr. - half werk, slecht werk

Tis ammòl halven bak wèttie doe. Wat hij doet, is allemaal half werk.

bakketèl zn - kleinigheid, onbenulligheid, bagatel

Enen baand plèkke is vur mèn mar en bakketèl. -

Een band plakken is voor mij maar een kleinigheid.

bange ww - bang zijn

Ge hoeft nie te bange, as ónze paa tös is. -

Je hoeft niet bang te zijn, als vader thuis is.

Baol zn, eigennaam - Baarle-Nassau

baomes zn - bar slecht weer

Int nòjaor kan et baomes zèèn. - In het najaar kan het bar slecht weer zijn.

bè, bij vz/bw - bij

Toe teej toe haj bèm. - Zelfs thee had hij bij zich.

bêen zn - been (mv **bêen**, vkw **bintje**)

Ik hè gin bêen mir óm óp te staon. -

Ik heb geen benen meer om op te staan.

bêene bn - benen
en bêene handvat - een benen handvat

bèène ww* - binden

bèète ww* - bijten
Bèttie ak em aaj? - Bijt hij als ik hem aai?

beezem zn - bes (ook: **beezie**)
Gòmme mèèrege beezeme plukke? -
 Gaan we morgen bessen plukken?

begaoje ww - het bont maken, miskleunen, begaaien, begaden
Hij hagget tóch zô begaojd! - Hij had het toch zo bont gemaakt!

begènkenis zn - heel gedoe, zware opgave

begaoziedraoger zn - bagagedrager

begiene ww* - beginnen
Kwósse begósse. - Ik wou dat ze begonnen.

beheimeld doen uitdr. - de indruk wekken dat men iets verzwijgt

behippere ww - langzaam van een ziekte herstellen

bekaan(s)t bw - bijna, bijkans

beklansjeneere ww - mentaal in elkaar steken

nie mir bekwaom uitdr. - onder invloed
Teege den aovend was ie nie mir bekwaom. - Tegen de avond was hij dronken.

Bèls bn - Belgisch

den Bèls zn, eigennaam - België, 'n Belgische zender
Kèkte göllie óot nòr den Bèls? -
 Kijken jullie weleens naar een Belgische zender?

bèrd zn - plank (schot) van een kruiwagen

bèrzie zn - massa
Der laage tóch en bèrzie aaw spèèkers -
 Er lagen toch een boel oude spijkers.

beschandeliezeere ww - beschadigen

beschiete ww - iets betekenen, van belang zijn
Dè beschiet er nie aon. - Dat is de moeite niet waard, helpt toch niet.

beslag zn - beroerte

besniete ww - bezuren, opdraaien voor
 (Alleen de infinitief komt voor, meestal vergezeld van „moete”)
Gij hægget gedaon, èn hij moet et besniete. - Jij hebt het gedaan, en hij draait ervoor op.

zen besnut krèège uitdr. - zijn part krijgen

bèssem, bissem zn - bezem

bèsseme ww - vegen

besteeke ww - een cadeau geven

bestèùte ww* - roemen, pochen op

Ze bestöt der dòchter vustevul. - Ze roemt haar dochter veel te veel.

bestrèùve ww - vleien, lekker maken

bèt ww* - bijt

betienes zn - schoenen met opzij elastieken inzetstukken

bèùl zn - papieren zak, buil (vkw **böltje**)

gez. *Hij kan't weete, want hij leest de bèùle van Brónsgist.* -

Hij denkt dat hij het weet.

(die „bèùle” waren onbedrukt.)

bèüterêepe ww - buitenzetten (van personen)

As ge blèèft drèène, zak oe gaa bèüterêepe. - Als je blijft zeuren, zal ik je gauw buitenzetten.

bezoer (met lange oe) - goeiendag, bonjour

bezoelieë ww - aansukkelen

bezwaaj zn - gevaarte

Wèn bezwaaj, zónne kènderwaogen in hèùs! - Wat een gevaarte, zo'n kinderwagen in huis!

bie zn - bij (mv **bieje**, vkw **bieke**)

bieboer (met lange oe) zn - imker

bieje ww* - bieden

Der bój (bòoj) gin man hógger. - Er bood niemand hoger.

klèèn bierke uitdr. - klein gedoe, schriële houding

en bietje zn - een beetje

bil zn - dijbeen

bild zn - beeld, afbeelding

meej de billewaoge uitdr. - te voet

bintje zn - beentje (vkw van „bêen”)

bisje zn - beestje (vkw van „bíst”)

bissement, bèssem zn - bezem

bist zn - beest (mv **biste**, vkw **bisje**)

bist(e) bn/bw - best(e)

bistekaomer - W.C., bestekamer

ten blakke koome uitdr. - te voorschijn komen, in het openbaar komen

blaojer zn, mv - bladeren

blaojere ww - bladeren

Ge moet dees buukske mar es durblaojere. - Je moet dit boek maar eens doorbladeren.

blaojke zn, vkw - blaadje

gez. Nen aawen bók lust ók wèl un gruun blaojke. - Een oude bok lust ook wel een groen blaadje.

blauwe waoge - ziekenauto voor psychiatrische patiënten

blauwslôot zn - open riool, speciaal in de periferie van Tilburg, voor lozing van afvalwater van textielfabrieken

blêek zn - droogweide, bleekveld, bleek

De waas laag al betèds op de blêek. - De was lag al tijdig op de droogweide.

blèèn zn - blaar; balein (vkw **blèntje**)

blènd bn - blind

blèndaos zn - paardevlieg, blind(d)aas

gez. Ik slao niks aaf as vliegen èn blèndaoze. - Ik sla helemaal niets af.

blènde zn - blinden, vensterluiken

ginne klaoren blòm uitdr. - geen zuivere koffie

blòtsel zn - slecht gras, dat de koeien niet vreten

bluuje zn - bloedje, hulpeloos kind

boekent zn - boekweit

boer (met lange oe) zn - boer (vkw **boerke** met korte oe)

gez. Hij zit ginnen boer in zen vèenster. - Hij zit niemand in de weg.
gez. Den bónten boer óthange. - losbandig leven.

boerenèrbèr (met lange oe) - boerenknecht, boerenarbeider

boeretòppe (met lange oe) zn - boerenkool

bójem zn - bodem; perceel bosgrond

bökpènt zn - buikpijn

Ik krèèg bökpènt van oew gezêever. - Ik krijg buikpijn van je geklets.

bókstaopele ww - opstoken

bökzuut bn - buikziek, beurs, overrijp

bòl zn - bal; hoofd (vkw **bòlleke**)

De mister krêeg den bòl teege zenen bòl. -
De meester kreeg de bal tegen zijn hoofd.

bòlleke zn, vkw - balletje, bolletje, hoofdje

bòlleke ww - bulken, een boer laten, kokhalzen

bòllieë ww - zich moeizaam voortbewegen, bv. door hoge sneeuw

Bòls, Baols bn - Baarles, van Baarle-Nassau

De Bòlse bus kómt dur Allefe. -

De bus naar Baarle-Nassau komt door Alphen.

bòlscheut zn - bepaalde afstand, nl. zover men een bal kan schieten

Die woone enen bòlscheut hiervendaon. - Die wonen niet ver van hier.

bòltje zn, vkw - builtje, zakje

uitdr. *Int bòltje praote.* - smoezen, achterbaks praten

bómbakkes zn - masker, mombakkes

boogerd zn - boomgaard

bóom zn - boom (vkw **bumke**, mv **bóom**)

booterkwikke ww - oud kinderspelletje (elkaar optillen)

börgemister zn - burgemeester

Hij mòkten er verschaajene börgemister. -

Hij maakte er nogal wat soldaat.

bósse ww - schudden, uit de boom schudden

prèume bósse - pruimen uit de boom schudden

bössem zn - bunzing

bólteram zn - boterham (mv **bótramme**)

bouw zn - gebouw, bouwwerk

Zen bruurs wèèrken in den bouw. - Zijn broers werken op 'n bouwwerk

braande ww - branden

brak zn - jongetje

Ge waart nòg mar nen brak van en jaor òf zeuve. -

Je was nog maar een jongetje van een jaar of zeven.

braoj zn - bips, dikke kont

Ze ging er meej der braoj boovenóp zitte. -

Ze ging er met haar bips bovenop zitten.

braoje ww - braden; lassen, verbinden

uitdr. *dernèffe braoje* - iets verkeerd doen

òn mekaar braoje - verbinden

braojer zn - stoethaspel, hannes, kletsmeier

braojke zn - stukje braadvlees, gebraden vlees, prakje

breekwaor zn - aardewerk, inz. serviesgoed

et brèkspèl inbrènge uitdr. - spelbreker zijn

brèlle ww - huilen, schreien

Et böske brèlde ómdèt gevalle was. - Het jongetje huilde omdat het gevallen was.

brèmbeezie, brèmbeezem zn - braambes

brèùn bn - bruin

uitdr. *enen brèùnen èèrm haole.* - in het gevlij komen, strooplikken

britse ww - prakken, eten met een vork fijnmaken en dooreenmengen

broeder zn - pannenkoek

broer zn - In een gezin dat reeds meisjes telde, kreeg de eerste jongen vaak de voornaam „Broer”.

broes zn - schuim (bv. op de mond van een paard)

brónóllie zn - petroleum

brōod zn - (mv **brōoj** of **brōojer**)

Alleen bruin brood wordt zo genoemd; wit brood heet mik.

brōoj, brōojer zn, mv - broden

brōst zn - bazig of koppig iemand

brōstig bn - bronstig, heftig

bruur (met lange uu) zn - broer (vkw **bruurke** met korte uu)

Zèg bruur, witte gij van wie hij een bruur is? -

Zeg jongen, weet jij wiens broer hij is?

bukkem zn - bokking

bult zn - buil, gezwel, bult

uitdr. *de bulten óp oewe kòp* (waaraan vaak toegevoegd „ast mar vur niks is”). Gezegd wanneer iemand gretig gebruik maakt van gastvrijheid.

bumke zn, vkw - boompje

Swirskaante de kaajbaand stòn bumkes. - Aan beide kanten van de stoeptrand staan boompjes.

buske zn, vkw - bosje (zowel bloemen als bomen), busje

busseltje zn, vkw - bundeltje

buts zn - deuk

Er zitte veul butse in de mōor. - Er zitten veel deuken in de waterketel.

buukenótje zn, vkw - beukenootje

buukske zn, vkw - boekje

Et stao gelèèk int buukske. - Het staat allemaal in het boekje.

buunder zn - bunder, hectare

buune ww - boenen, poetsen

buurte ww - gezellig babbelen (oorspronkelijk met burenen)

Et wèèf zit wir èrgeraand te buurte. - De vrouw des huizes zit weer ergens te babbelen.

daans zn - dans

daas zn - das (kledingstuk)

dabbe ww - knoeien, morsen

dag zn - dag (mv **daoge**)

virtien daog - veertien dagen

alle daog - elke dag

al zen daoge uitdr. - beslist, vast en zeker

Ik gelêuf et al zen daoge. - Ik geloof het beslist.

de lw - de Gaat soms aan het aanwijzend voornaamwoord vooraf.

Ziede de dees liever as de die? - Zie je deze liever dan die?

dè vn/vw - dat

Ik wies nie dè dè dè betèekende. - Ik wist niet dat dat dat betekende.

dèddele ww - knoeien

dèèrm zn - darm, (tuin)slang

dèmpèg bn - kortademig

dèstag zn - dinsdag

dèuf zn - duif (vkw **döfke**)

dèuke (dökt) ww - duiken

deur, dur vz/bw - door, wegens

Dur de drukte kósseme der nie deur. -

Door de drukte konden we er niet door.

di, din ww* - deed, deden

Wèk ók di, zöllie din et aandere. - Wat ik ook deed, zij deden 't anders.

dieder vn - die haar (van die, van haar)

Dieder grutvadder hòj en pèerd. - De grootvader van háár had 'n paard.

den dieje uitdr. - (met gebaar) geld

Agge den dieje mar genóg hèt. - Als je maar genoeg geld hebt.

digget ww* - deed het

Hij digget nòot nie goed. - Hij deed het nooit goed.

dik bw - dikwijls, vaak

Ge zaagt em nie dik óp straat. - Je zag hem niet vaak op straat.

dikkelder bw - vaker

Ge moet ene keer dikkelder koome. - Je moet een keertje vaker komen

dikkels bw - dikwijls, vaak

dikzat bw - vaak genoeg

Daor zèèk dikzat gewist. - Daar ben ik vaak genoeg geweest.

en dil, enen dil uitdr. - een aantal

dinger zn - dingen

doebes zn - goedzak

doeget ww* - doet het

Hij doeget ôt zen èège. -

Hij doet het vanzelf; hij doet het uit eigen beweging.

döfke zn - duifje (vkw van dèuf)

dökkele ww - pootje baden

Meej schöon weer gingeme dökkele in de Laaj. - Bij mooi weer gingen we pootje baden in de Ley.

dölder zn - daalder (waarde anderhalve gulden)

En goej klap is enen dölder wèrd. - Een goede klap is 'n daalder waard.

dòls zn - moeilijkheden, trubbels

Meej den dieje hèmme veul dòls gehad. - Met hem hebben we veel moeilijkheden gehad.

dömke zn - duimpje, centimeter

dónderjaoge ww - herrie maken, vervelend doen

Zèn de kènder wir ònt dónderjaoge! - Zijn de kinderen weer aan het vervelen!

dôod bn - dood

gez. Ge gaot nie dôod vurdè ge en kèèr zaand óp hèt. -

Je sterft niet voor je tijd.

dôoje zn - dode, overledene (mv dōoj)

dook zn - sul

dooka zn - trage trut

dôos zn - doos; onnozel vrouwspersoon, doetje

Wè zèède tóch en dôos! - Wat ben je toch een doetjel

döpke zn, vkw - dopje

döróm bw - daarom

dörp zn - dorp

Den Haajkaant is gin dörp mir. - De Heikant is geen dorp meer.

dörpel zn - dorpel, drempel

den Döts zn - de Duitsers

Sommege waare vur den Döts. - Sommigen waren Duitsgezind.

douw zn - duw

Ze riepe „durlôope”, en ik krêeg enen douw. -

Ze riepen „doorlopen”, en ik kreeg een duw.

drèège ww - dreigen, bedreigen

drèene (drènt) ww - dreinen, lastig zeuren

Hij blêef mar ònt drèene. - Hij bleef maar zeuren.

klèèn drèeverke zn - klein persoon

drêùg bn - droog

Giestere rèègenden et èn naaw ist drêùg. -

Gisteren regende het en nu is het droog.

driedes tw - derde

As ge driedes waart, krêede nòg ene prèès. -

Als je derde was, kreeg je nog een prijs.

driegdraod zn - rijgdraad

Drieköninge zn - Driekoningen

Op 6 januari gòn ze Drieköninge-zinge. - Op 6 januari gaat men Driekoningen-zingen.

dröjmaoker zn - draadmaker (beroep in textielindustrie)

drölleke zn, vkw - innemend kind

dröpke zn, vkw - druppeltje, dropje

Gif me nòg en dröpke. - Geef me nog een druppeltje.

druktesmaoker zn - druktemaker

òn den dunne zèèn uitdr - diarree hebben

durdouwe ww - doorduwen, doordrukken (ook fig.)

durke zn, (vkw van deur) - deurtje

duške zn (vkw van dōos) - doosje, doetje

duuvel zn - duivel

Asòf de duuvel ermeej spult. - Alsof de duivel ermee speelt.

duuvelèèr zn - duivelaar, wolmenger (beroep in de textielindustrie)

duuvelhòk zn - ruimte in een textiel fabriek waar de ruwe wol gezuiverd wordt, zonder machine

duuveltje zn - smal kacheltje op pootjes

dwèèle (dwèlt) ww - dweilen; van kroeg naar kroeg trekken

dwèeltocht zn - tocht langs een reeks kroegen door carnavalsvierders

èège bn - eigen

zen èège vn - zich, zichzelf
Hij vergist zen èège nie gemak. - Hij vergist zich niet gauw.

èègegeraajd bn - eigengereid

èen, èene tw/vn - een, ene, een zekere

eerbeezie, eerbeezem zn - aardbei

èèrd(e) zn - aarde, grond, zand

èèrg bw - erg, zeer

èèrm zn - arm
 uitdr. *enen brèunen èèrm haole* - in het gevlj komen, strooplikken

èèrm bn - arm
 uitdr. *òn den èèrme* - in armoede geraakt, armlastig

èèrmoej zn - armoede
Bij hullie ist èèrmoej troef. - Bij hen heerst doorlopend gebrek.

èèrpel zn - aardappel (mv **èèrpel**)
Slaoj meejàun meejaaj meejàèrpel. - Sla met ui, met eieren, met aardappels.

èèrpelschelle zn/ww - aardappelschillen

eezel zn - ezel
èene van nen eezel oover de halve deur - gezegd van een kind van een ongehuwde moeder.

èffenaaf bw - zonder meer, kortweg, nuchter
Ze zigget zó mar èffenaaf. - Ze zei het zo maar kortweg.
 uitdr. *Der èffenaaf ötzien.* - Er pips uitzien.

èfkes bw - eventjes, even
Haawt dees es èfkes vaast. - Hou dit eens even vast.

ènnegte tw - enige, enkele
Der stónne nóg ènnegte koej in de waaj. - Er stonden nog enkele koeien in de wei.

èntele ww - vervelend doen, pesten

èrbeezie, eerbeezie zn - aardbei

èrdkèèr zn - zandkar, grondkar

èrgeraans, èrgeraand bw - ergens (ook: **leveraans**)
Et moet ergeraans ligge. - Het moet ergens liggen.

èrketèt zn - bezig vrouwspersoon

èrtsoep zn - erwtensoep

eugske, ugske zn, vkw - oogje

eurieant zn - iemand die in gezelschap of op een feestje de baas wil spelen, zonder dat dit gewaardeerd wordt

eusel zn - eeuwsel, weide in een bos

èüt, öt vz/bw - uit

öt diejen bèül kómt nie veul èüt. - Uit die buil komt niet veel.

euzel zn - overstekend deel van een dak

fèèn bn - fijn (**fènder, fènst**)

fèfteg tw - vijftig

fèfteger zn - rijksdaalder (= vijftig stuivers)

Vur ne fèfteger kóste vruuger veul kóope. - Voor een rijksdaalder kon je vroeger veel kopen.

fènder bn - fijner

Gaode soomers meej de kènder nòr de dèùne: 't kan nie fènder. - (uit een Tilburgs volkslied)

fiefstònder zn - bejaarde man die geforceerd rechtop loopt

fiep zn - fopspeen; strooplikker, lievelingsleerling

Tiest is't fiepke van de fraater. - Baptist is de lievelingsleerling van de frater.

fist zn - feest (vkw **fisje**)

fistag zn - feestdag

Daor maoke we nen fistag van. - Daar maken we een feestdag van; dat is een goede reden om weinig te werken.

fleeweek bw - vorige week, verleden week

Fleeweek zaat ie nòg int kefeej. - Vorige week zat hij nog in het café.

fleeweek from uitdr. - de voor-vorige week

flèüt zn - fluit (vkw **flötje**)

flèüte (flöt) ww* - fluiten

Int vurjaor flèüte de veugeltjes. - In het voorjaar fluiten de vogeltjes.

flòdder zn - vrouwelijk uitgaanstype

flòdderiedösse ww -

er mar teegenaoon flòdderiedösse. - het nogal bont maken; slordig werken

flöt ww* - fluit (van „flèute”)

Hij flöt den hillen dag. - Hij fluit de hele dag.

flötjesbroek zn - mannen- resp. jongensbroek met gulp

van flötjeshout uitdr. - waardeloos

Iemand van flötjeshout - een sufferd, „ene laobes”, een prulvent

foezele ww - stiekem bedrieglijk handelen; moffelen

Hij ha zólang getoezeld tódèt weg waar. - Hij had zolang gemoffeld tot het weg was.

föllie zn - hoofd- en schouderdoek, falie

uitdr. *iemand òn zen föllie trèkke* - iemand ter verantwoording roepen

fòskoow zn - chocolademelk

frammes, vrómme zn - vrouwmens, vrommes

frêet bn - parmantig, deftig, trots

Ze liep zó frêet dur et stròtje. - Ze liep zo trots door het straatje.

öt de frut doen uitdr. - ontwarren, ophelderen

frutblaos zn - varkensblaas

frutte ww - prutsen, prullen

Hij zaat òn zene lózzie te frutte tót ie kepòt was. - Hij zat aan zijn horloge te prutsen tot het kapot was.

gaa, gaaw, bw - gauw, vlug

Gao naa gaa! - Ga nou gauw weg!

gaasthèus zn - ziekenhuis, gasthuis

gaars bn - ranzig, in het eerste stadium van bederf

gaaw, gaa bw - gauw, vlug

in de gaawte uitdr. - inderhaast, vlug

In de gaawte viet ie et meej. - Inderhaast nam hij het mee.

galge zn - bretels

Hij ha en broek meej galge. - Hij had een broek met bretels.

gaoget ww* - gaat het

De liste tèèd gaoget wir en bietje. -

De laatste tijd gaat het weer een beetje.

gaon ww* - gaan

Et gao zót gao, mar et moet gaon. - Hoe het ook gaat, het moet lukken.

gaope (gòpt) ww - gapen, kijken

Stao nie zó te gaope, gaoperd! - Sta niet zo te kijken, sufferd!

gaoper zn - gaper, toekijker

gaoperd zn - sufferd, uilskuiken

et zal oew gatje vaore uitdr. - het zal je tegenvallen
variant: **et zal oew kuntje vaore**

gawergielegèetekeutel - bastaardvloek

gebóje zn - geboden

gedaon gehad uitdr. - ontslagen

Bij Fraans Mutsers hêbbe z'ammòl gedaon gehad. -

Bij Frans Mutsaerts zijn ze allen ontslagen.

variant: **gedaon gekreege**

geduureg (met korte uu!) bw/bn - telkens weer

Et sneut geduureg. - Het sneeuw telkens weer.

et gêe - het gaat

Hoe gaotet? Et gêe. - Hoe gaat het? Het gaat.

gêef bw/bn - redelijk goed, apart

Et gao gêef goed meej em. - Het gaat redelijk goed met hem.

Dès ene gêeve! - Dat is een exemplaar!

gèèl bn - geel

schôn gèèl blómme - mooie gele bloemen

geenekaanis bn - van de overzijde van de spoorlijn (die Tilburg van oost naar west doorsnijdt).

Is oewe maot ene geenekaantse? - Is je collega iemand van de andere kant van de spoorlijn?

geensgòns bw - op de heenweg

Geensgòns begós et te rèègene. - Op de heenweg begon 't te regenen.

gèère bw - gaarne, graag

Hèddet gèère? - Heb je het graag?

gèèt zn - geit *De gèèt van Pigge; giestere ditie 't nòg.*

geeve ww* - geven

Et gift niks agge niks gift. - Als je niets geeft, is het ook goed.

gehoorentje zn - verstoppertje (de zoeker gaat op het gehoor af)

gehòst bn - gehaast, door haast gedreven

èrges meej gekuld zèèn uitdr. - ergens mee gedupeerd zijn

Den ooverwèg is dicht; daor zèmmè meej gekuld. - De overweg is gesloten; daarmee zijn we gedupeerd.

gelaajgoed zn - porselein

gelèèk bn - gelijk, overeenkomend met

Ik zèè ginne meens gelèèk. - Ik voel me helemaal niet lekker.

gelèèk bw/bn - helemaal, compleet, allemaal

Hij høgget gelèèk. - Je kon niets bedenken of hij had het.

De appels waare gelèèk ròt. - De appels waren helemaal/allemaal rot.

geléúve ww - geloven

Ik geléúf dètter 'n diepe gleuf in ons gelôof zit. -
Ik denk dat er 'n diepe kloof in ons geloof zit.

gelind vd - geleend (ww **lêene**)

gelint zn - omheining, hekwerk, schutting

gemak bw/bn - gemakkelijk

gemèèn bn - gemeen, laag (**gemènder**, **gemènst**)

~~GEMELLER~~ ^{gewoonlijk}
gemènder bn - gemener, lager

gemòkt vd/bn

Hij heeget schôn gemòkt en zij heeget schóngemòkt. -
Hij heeft het mooi gemaakt en zij heeft het schoongemaakt.

genaajd bn - gedupeerd, benadeeld

As oewen baos er ôtschaaft, dan zèèder meej genaajd. -
Als je baas zijn zaak sluit, ben je ermee gedupeerd.

genaaj zn/bn - voldoening, aangenaam

geneuk zn - troep, rotzooi, lastig gedrag, aanstellerij

Naaft em mar meej hil oew geneuk. - Hoepel maar op met je hele troep
Ze heej veul geneuk bè der. - Ze is erg verwaand.

geraaj zn - spullen, gerei

gèrdèène zn - gordijnen

gerij zn - rijtuig

getòld bn - bespraakt

Ze is goed getòld. - Ze is welbespraakt, goed van de tongriem
gesneden; ze heeft een luide stem.

geut zn - goot, keuken (vkw **gutje**)

gèúze ww - begerig kijken

Stao tóch nie aaltij zó te gèúze! - Sta toch niet altijd zo begerig
te kijken.

gevraoge ww* - gevraagd

Hèk jou iets gevraoge? - Heb ik jou iets gevraagd?

gewist ww* - geweest

gewórreg bn - waakzaam (gezegd van een hond)

zen gezaaj / **gezòdje gehad hèbbe** uitdr. - zijn aandeel gehad hebben

gezicht van aaw lappe uitdr. - bedrukt gezicht

goed gezwakt uitdr. - nog lenig van leden

gieleke ww - vals spelen

gienderwèèd bw - ginds, ginder
bóns, böllie en gienderwèèd - bij ons, bij jullie en ginds

giestere bw - gisteren

gif ww*, gebiedende wijs - geef

gij, gè, ge vn - jij, je, u

gimmer tw - geen meer
We hèmmer gimmer. - We hebben er geen meer.

gin tw/vn - geen

gin man vn - niemand
Dè gelèùft gin man. - Dat gelooft niemand.

et gisselek zn - de geestelijkheid, de geestelijken
Hil't gisselek waar derbij. - Alle geestelijken waren present.

gladdeghei zn - gladheid

glòske zn, vkw - glaasje
Vat nòg en glòske. - Neem nog een glaasje.

göllie, gullie vn - jullie (gijlieden)

gölliepaop zn - sufferd

gölliepaope (-pòpt) ww - onoplettend zijn, suffen
Stao nie zó te gölliepaope. - Sta niet zo te suffen.

Góls bn - Goirles, van Goirle

gòmme ww* - gaan we
Ast tèèd is, gòmme. - Als het tijd is, gaan we.

Gôol zn, eigenn. - Goirle
 gez. *Gôol, dór kómt nòg gin goej gèèt vendaon!* -
 Goirle, daar komt nog geen goede geit vandaan.

gòtje zn, vkw - gaatje

götje zn, vkw - gaatje (kleiner dan „gòtje”)

gótstêen zn - gootsteen

grómmes krèège uitdr. - een standje krijgen

grôot bn - groot (**gróttter, gróttst**)

gròp zn - greep, handvol
en gròp snuupkes - een handvol snoepjes

grótseg bn - trots, fier, verwaand, hoogmoedig

gróttter bn - groter
Ge zèèt nie gróttter as mèn. - Je bent niet groter dan ik.

grutje zn - grootmoeder

gruts bn - aanstellerig, fier, groots

grutvadder zn - grootvader

ónze gruívadder - de gemeente
houtspròkkele in de bósse van ónze grutvadder - hout sprokkelen in gemeentebossen

grutvaojer zn - fluim, rochel

gruunjás zn - veldwachter buiten de bebouwde kom

gruunte zn (mv **gruuntes**) - groente

gullie, göllie vn - jullie (gijlieden)

gutje zn - gootje (vkw van „geul”)

ha(n), hò(n) ww* - had(den)
Zóllie han meer as wij. - Zij hadden meer dan wij.

haaj zn - heide
en ènd lóope dur de haaj - een eind lopen door de hei

haajbissem, -bèssem zn - bezem van heide of brem

haajkneuter zn - klein boertje, oorspronkelijk op heidegrond

haand zn - hand (vkw **hèndje**)

haawe ww* - houden
Ik kóst nie haawe van de pènt. - Ik kon de pijn niet verdragen.

haawkèènd zn - zorgenkind; kind dat het ouderlijk huis niet verlaat (fig.) iemand die veel over de vloer komt

haawmaaw zn - wervelwind

haffel zn - handvol
en haffel tèèrf - een handvol tarwe

haffele ww - voortdurend in de handen nemen
Wè staode er tòch meeje te haffele. - Wat hou je het toch onhandig vast

haffelkatje zn - stoeipoes; kind dat aangehaald en verwend wordt

hagget ww* - had het
Ze hagget gèère gehad. - Ze zou het graag gehad hebben.

haktòl zn - haktol, priktol

haketèener zn - iemand die gehaast loopt

halfwaas zn - halfwas, aankomende of onvolwassen hulp

hamme ww* - hadden we

Hamme mar hamme. - Hadden we maar hammen.

haorinder bn - precies hetzelfde, net eender, op een haar na hetzelfde
De mèskes han en haorinder kleeken aon. - De meisjes hadden precies dezelfde jurk aan.

harses zn - hersenen, verstand, hoofd

Meej et bósse krêeg ik en pèèr op men harses. - Bij het schudden kreeg ik een peer op mijn hoofd.

hèbstijn zn - inhalig, hebberig iemand

hèdde ww* - heb je, hebt u

Hèdde swèls niks mir geheurd? - Heb je intussen niets meer gehoord?

hèège ww - hijgen

heegget ww* - heeft het

Hij heegget aaltij gezeej. - Hij heeft het altijd gezegd.

heej ww* - heeft

hèete liege uitdr. - iemand met nadruk en openlijk verklaren dat hij liegt

hègwuw zn - moeder van buitenechtelijk kind

hèlleg bn - heilig

et hèlleg Pirke - de heilige Petrus (Donders)

hèloore, hèlheure ww - de voelhorens uitsteken (fig.)

hèm zn - hemd

Hèmmè gin hèmme? - Hebben we geen hemden?

hèmme ww* - hebben we

hèndeg bw/bn - gemakkelijk, moeiteloos

Ge kóster hèndeg bij. - Men kon er gemakkelijk bij.

hèndje zn, vkw - handje

uitdr. *em en hèndje geeve* - de handen uit de mouwen steken

hèrs bw - hierheen (ook: **hèrres**)

Kóm es hèrs. - Kom eens hier(heen).

hèrs èn geens uitdr. - op en neer, heen en weer

iedren dag hèrs èn geens nòr Gôol. -

elke dag heen en weer naar Goirle.

hèrs òf geens uitdr. - hier of daar, hierheen of daarheen

Hij kós nie hèrs òf geens. - Hij kon geen kant meer op.

heubòrd, hubberd zn - verticale voorkant van een boeren-aardkar

hèùpe (hòpt) ww - huichelen, schijnheilig doen

hèùperd zn - huichelaar

As ge hum gefèèk gift, zèède nen hèùperd. - Als je hem gelijk geeft, ben je een huichelaar.

heure ww - horen

hèùs zn - huis (vkw **höske**)

den heus - grote woonruimte in boerderij met brede open schouw

hèút zn - ongemakkelijke vrouw

hierek (met lange ie) zn - herik, kruisbloemige plant met goudgele bloemkroon (*sinapis arvensis*), hederik; taai soort tuinkruid

van hierte tót daorte uitdr. - van hier tot daar

hil bw heel, geheel

hil de kèèrk zaat vól - de kerk zat helemaal vol

hil den dag - de hele dag

hil de reutemeteut - de hele mikmak, het hele zootje

himmòl bw - helemaal

Hij kós et himmòl alléen. - Hij kon het helemaal alleen.

hinkele ww - hinken

hò(n), ha(n) ww* - had(den)

Daor hòn ze nie òn gedòcht. - Daar hadden ze niet aan gedacht.

hòdde ww* - had je

hoej zn - hoeden

Zis hoej hòj bèm. - Zes hoeden had hij bij zich.

hoeneer bw - wanneer

hòf zn - tuin, hof (vkw **hòfke**)

ene gròoten hòf meej veul bòome - een grote tuin met veel bomen

oover den hòfpad uitdr. - achterom

Ge kómt mar oover den hòfpad. - Je komt maar achterom.

hógger bn - hoger

Hòdde gin hógger kaort? - Had je geen hogere kaarten?

hògget ww* - had het

Hij hògget nie gedòcht. - Hij had het niet gedacht.

hòj, haj ww* - had hij

Hòj ginnen tèèd mir? - Had hij geen tijd meer?

hòlleke zn - holletje

hòlleke oover bòlleke uitdr. - hals over kop

hòllewaaj zn - vrouwelijke losbol

op hoolerdekoeter uitdr. - op goed geluk

hòog vòlk uitdr. - beter gesitueerden

en bròlòft meej veul hòog vòlk - 'n bruiloft met veel beter gesitueerden

hòpt ww - huichelt (van „hèupe”)

hòrpèèl zn - haar

Der zit nen hòrpèèl óp oewe jas. - Daar zit een haar op je jas.

den hòrt óp uitdr. - op stap

hòrzakke ww - vervelen, dwarsliggen

hòshaawe zn - huishouden

De miste hòshaawes hònt nie brêed. - De meeste huishoudens moesten zich bekrimpen.

hòske zn - huisje, speciaal: WC.

Hij zit al en ketier ópt hòske. - Hij zit al een kwartier op de WC.

et hòske lichte - de beerput van de WC. leeghalen

hòskeslòof zn - huislook (*sempervivum tectorum*), vetplantje dat in de buurt of op het dak van een apart staande of tegen het huis gebouwde WC. (*hòske*) groeide, en een bekend geneesmiddel was tegen ontstekingen in de mond.

hòskesmist zn - faeces, menselijke uitwerpselen

hòst zn/bw - haast, bijna

Mòk mar gin hòst, want ge zèèt er hòst. -

Je hoeft geen haast te maken, want je bent er bijna.

hòsteg bw/bn - haastig, gehaast

houdoe - hou je, vaarwel (afscheidsgroet)

houtere bn - houten

enen houtere klaos - een onbeholpen stijf mens

hukkele ww - (gezellig) dicht bij elkaar gaan zitten

hukkes zn - hurken

Gao mar óp oew hukkes zitte. - Ga maar op je hurken zitten.

hullie vn - hun, hen

Zòdde hullie hullieën hakdòl nie teruggeeve? - Zou je hun hun

priktol niet teruggeven?

hum vn - zijn

Toen ginge ze nòr hum hèüs. - Toen gingen ze naar zijn huis.

hurt ww - hoor(t). Gebiedende wijs van „heure”

hutje gôoje spel: met centen gooien

huudje zn - hoedje (vkw van „hoed”)

Ze zètte liever en huudjen óp as de grôote muts. - Ze zetten liever een hoedje op dan de grote muts.

huuje ww - hoeden, bewaken

iederendēen vn - iedereen

iemes vn - iemand

iepert, uupert zn - bed (op een opkamer)

Hij leeĳ betèds in zenen iepert. - Hij ligt vroegtijdig in bed.

ieveraand, ieveraans, ievraans bw - ergens

enen ik èn enen gij uitdr. - grove steek voor het tegen elkaar naaien van twee stukken die elkaar niet overlappen

illetriek zn - elektriciteit

inboere (met lange oe) ww - financieel achteruitgaan

inder bn - eender, hetzelfde

Et blèèft mèn inder. - Het blijft mij gelijk.

intersaant bn - steeds eigenbelang nastrevend

Dè waar nen intersaante meens. - Dat was een man die steeds op eigen voordeel uit was.

irst tw/bw - eerst, het eerst

Ik waar irst. - Ik was het eerst.

jao, jè - ja

jaop zn - gebakken bokking

jas zónder zakke uitdr. - doodshemd

jè, jao - ja

Jè, jè, ze doen mar! - Ja, ja, ze gaan hun gang maar!

jêuke (jukt) ww - jeuken

Jêuk et? Jao, et jukt. - Jeukt het? Ja, het jeukt.

jèùn zn - ui, ajuin (vkw jöntje)

jèune (jönt) ww stinken, scheten laten

Wie zit er zó te jèune! - Wie zit er zo te stinken!

jikkeres van merante bastaardvloek

(eerste woord waarschijnlijk verbastering van Jezus Christus)

jóng zn - kinderen

Dè meens heej aaltij en hil streup jóng bè der. - Dat mens heeft altijd een hele schare kinderen bij zich.

jóng bn - ongehuwd
en jóng mèske van firteg - een niet meer zo jonge ongehuwde vrouw

jönt ww - stinkt (van „jèùne”)

jöntje zn - uitje, ajuintje (vkw van „jèùn”)

joodevèt zn - druivesuiker

jukt ww - jeukt (van „jêûke”)
gez. Der stao geschreeve èn gedrukt dè ge moet krabbe waor et jukt.
 Er staat geschreven en gedrukt dat je moet krabben waar het jeukt.

kaaj- voorvoegsel - ontzettend
'k Zèè kaajmuug. - Ik ben doodmoe.

kaaj zn - kei, steen (mv **kaaje**)

kaajbaand zn - stoeprand, trottoir

kaajbaanderas zn - hond van dubieus ras, straathond

kaajbuuter zn - Tilburger van bezuiden de spoorlijn, in tegenstelling tot de turken

kaajmaf bn - hardstikke gek

kaajscheut zn - gebakken aarden knikker

kaajscheute ww - knikkeren (niet alleen met „kaajscheute”, ook met „mèerpels” en „proeme”)

geene kaant uitdr. - de overzijde van de van oost naar west lopende spoorlijn
Et Gurke leej òn geene kaant. - Het Goirke ligt over de spoorlijn.

kaast zn - kast (vkw **kasje**)

kaaw zn - kou(de)
In den ólòg hèmme veul kaaw geleeje. - In de oorlog hebben we veel kou geleden.

kaaw bn - koud
Et bluujke heej kaaw vuutjes. - Het kindje heeft koude voetjes.

kaawmèrt zn - markt in vroeger tijden op de eerste maandag in februari

kakhiele ww - op de hielen trappen; fig. doordrammen, dwarsliggen

kakkestoelmaaje ww - een persoon vervoeren die zit op de gekruist samengevatte armen van twee anderen

kakstoel zn - kinderstoel met ingebouwd potje

kaod, kaoj bn - slecht, kwaad
Meej zón kaoj weer zódde kaod wòrre. - Met zo'n slecht weer zou je kwaad worden.

kaojkes zn - kaantjes, stukjes uitgebraden reuzel

kaol bn - kaal; quasi-welgesteld
kaole kak - kale kak

kaoljakker, kòljakker zn - onbemiddelde die dit poogt te verbergen door heer te spelen

kaomer zn - kamer
goej kaomer - voorkamer in arbeidershuisje (daar stonden o.a. moeders fiets en de kinderwagen)

kaoj kaorde - slechte kaarten

leege kaorte (niet: lêege!) - speelkaarten zonder prentje

kapmis zn - kapmes, hakbijl
kapmis, leepel òf schèèr: kinderspelletje

ónte kapoen uitdr. - gehaaid persoon c.q. grote deugniet

kappesien zn - kapucijn (pater)

kasje zn - kastje (vkw van „kaast”)

kasjenee zn - doek van dunne stof, als sjaal om de hals geknoopt

kaskenaoj zn - blufferige drukte, opschepperij

kedoow zn - geschenk, cadeau (vkw *kedooke*)

keduukelek bn - bouwvallig, versleten (ook m.b.f. mensen)

kèèke ww* - kijken
Kèkt is òf ie kèkt, èn as ie kèkt nie kèèke. -
 Kijk eens of hij kijkt, en als hij kijkt niet kijken.

kèènd zn - kind (mv *kènder*, vkw *kiendje*)
kènder van half-óm-half - kinderen waarvan een ouder van benoorden en een van bezuiden de spoorlijn afkomstig is.

platte kènder - nog in de wieg liggende kinderen

kèèr zn - kar, wagen (vkw *kèrke*)
de kèèr ómgooje - een miskraam krijgen
en kèèr geriffermeerd maoke - een kar stiekem onklaar maken
kórt in de kéér - kort aangebonden, lichtgeraakt, uit zijn humeur

kèère ww - vegen
den hèèrd kèère - de woonruimte vegen

kèèrs zn - kaars *Vruuger mòkte de kóster de kèèrse zèlf.*

kèlsgat zn - keelgat

kenaol zn - kanaal
et kenaol - het Wilhelminakanaal

kèenneke zn - kannetje (vkw van „kan”)

kenòllie zn - viswijf
leder viswèèf is nòg gin kenòllie. - leder viswijf is nog geen kanalje.

kènskènder zn - kleinkinderen, kindsKinderen
Bewaor et mar vur oew kènskènder. - Bewaar het maar voor je kleinkinderen.

keresier zn - bazige vrouw, heerszuchtige echtgenote

kèrke zn - karretje, wagentje (vkw van „kèèr”)

kèrmenaaj zn - karbonade

kernillesròos, knillesròos zn - pioenroos (paeonia) kornelisroos

kèrske zn - kaarsje (vkw. van „kèèrs”)

kesjoe zn - rubber, gummi, caoutchouc
en kesjoeke van en beugelflèske - een gummiringetje van 'n beugelfles

ketaaw zn - getouw
en aawerwèts haandketaaw - een ouderwets handgetouw

ketier (met lange ie) zn - kwartier (vkw **ketierke**, korte ie)

kètsembòl zn - kaatsbal

kèùs bw - helemaal, finaal, totaal
Zenen hoed was kèùs versleete. - Zijn hoed was totaal versleten.

kiem bn - kleinzerig

kiendje zn - kindje (vkw van „kèènd”)
Hoeveul kiendjes hède göllie? - Hoeveel kinderen hebben jullie?

kiep zn - kip (vkw **kiepke**)
zeuve kiepe èn enen haon - zeven kippen en een haan

kiepekónt - figuur bij jongenskapsel in de nek

kiepkesschool zn - bewaarschool

kiest zn - kist (vkw **kiesje**)

kietelkaaje zn - kiezelstenen
Tussen de railze ligge veul kietelkaaje. - Tussen de rails liggen veel kiezelstenen.

kik ww, gebiedende wijs - kijk
Kik hum daar! - Kijk hem daar!

kiltjes zn - keeltjes (bep. soort groente)

kinkenduut zn - kikkvors

kitse ww - spuwen

klaaj zn - klei
uitdr. öt de klaaj getròkke - lomp

klaank, klank zn - klank

klap-kas-afzak - variant op het bokspring-spel

klasjeneere ww - druk praten over gewichtige zaken

klêed zn - jurk, kleed (vkw **kleeke**)
Mooj de Paose krèègt ze en nuuw klêed. -
Met Pasen krijgt ze een nieuwe jurk.

kléén bn - klein (klènder, klènst)

klèènmante zn - kinderen, zowel jongens als meisjes
Zódde de klèènmante nie tóslaote? -
Zou je de kinderen niet thuislaten?

klènder bn - kleiner
Klènder höskes ziede nèrgeraand. - Kleinere huisjes zie je nergens.

van klèns af aon uitdr. - van kindsbeen af
Van klèns af aon hakkelden ie. - Van kindsbeen af stotterde hij.

klènst bn - kleinst

klèp zn - klep (met name van de broek)
Iemand vur zen klèp schuppe. - Iemand onder het gat schoppen.

klèpbroek zn - bep. mannenbroek, lijkend op een Tiroler broek

klèpkörf zn - van klapdeksel voorziene mand die aan een arm gedragen werd

klèppe ww - klikken, verklappen

klèptiet zn - klikspaan

klèts zn - verkoudheid
en klèts vatte - een verkoudheid oplopen, kou vatten

klèüt zn - kluit, kloot
gez. Ge vernukt de klèüt. - Je belazert de boel.

klócht zn - zwerm, troep, vlucht, klucht
en klócht dèùve - een vlucht duiven
en klócht kènder - een troep kinderen

klòkkebaaje zn - bosbessen

klómpeschölp zn - bovenste deel van een klomp

klóot zn - betiteling van een manspersoon (niet per se minachtend)
(vkw **klutje**)
goeje klóot - goedig iemand, goedzak

klòssenbak zn - lomperd, lomperik, onhandig iemand
Vur dieje klòssenbak stao alles in de weeg. - Voor die lomperd staat alles in de weg.

klòttere ww - vallen; laten slingeren; sinterklaasinkopen doen

klòttermèrt zn - speciale markt op sinterklaasavond

klutje zn - (vkw van „klôot”) - mannetje

knaawbône zn - tuinbonen

knaawe ww - kauwen

knèèn zn - konijn(en) (vkw **knèntje**)
 uitdr. *langs de knèènen aaf* - bij de konijnen af, meer dan erg

knèntje zn - konijntje (vkw van „knèèn”)

kneukel zn - alikruik, eetbare zeeslak met huisje (*Littorina littoria*)
Krabben èn kneukels riep Boudje Gèrnaol. -

kneut zn - margarine

knik-èngeltje zn - engelenbeeld met ingebouwd offerblok, waarvan het hoofd buigt als er geofferd wordt

knipschèèr zn - schaar

knoest zn - boomstronk, datgene wat achterblijft na het omhakken/ omzagen van een boom

knoezel zn - kruisbes (*ribes grossularia*)
Zèn de knoezels bè öllie al rèèp? - Zijn de kruisbessen bij jullie al rijp?

knòlderedèske zn - radijsje

knòrrie zn - kanarie
Ze zingt as ene knòrrie. - Ze zingt als een kanarie.

knösje zn - vuistje, hoofdje (vkw van „knöst”)

knöst zn - vuist, kop, hoofd

koej zn - koe (mv **koej**, vkw **koejke**)
De koej stòn in de waaj. - De koeien staan in de wei.

koekwaus zn - dwaas

koetere ww - (onrustig) heen en weer lopen

koeterkónt zn - iemand die alsmaar heen en weer loopt

köffiedrinke ww - de broodmaaltijd gebruiken (evt. zonder koffie)

kójbój zn - cowboy

kòkse zn - cokes
Hòlde göllie zèlf oew kòkse óp et gasfebriek? - Halen jullie je cokes zelf bij de gasfabriek?
'n stèm as ene kòksekløpper

kómbineetje zn - rok en blouse en eventueel jasje van dezelfde stof

kóm-vórt zn - kind dat nauwelijks kan lopen en derhalve aan de hand van een (ongeduldige) moeder wordt voortgetrokken

kôop zn - koop

enen dôlle kôop - een koopje

kôope ww* kopen

Vur ene cènt kôope èn en halfke toe. -

Snoepgeld besteden in vroeger tijden.

köpke zn - kopje, kuipje (resp. vkw van „kòp” en „kèùp”)

kópman zn - koopman

kòppènt zn - hoofdpijn

Ik krèèg kòppènt van dè gewèld. - Ik krijg hoofdpijn van dat lawaai.

kópt ww* - koopt

körf zn - mand; bedstee met deurtje of klein raampje

zen èège te kòrt doen uitdr. - zichzelf (financieel) benadelen;
zelfmoord plegen

kòrtelette zn - koteletten

kós(se) ww* - kon(den)

Ik kós nie begrèèpe dèsse dè kósse. -

Ik kon niet begrijpen dat ze dat konden.

kösselek bn - kostbaar, waardevol

en kösselek bildje - een kostbaar beeldje

kósseme ww* - konden we

kóste ww* - kon je, kon u

köster zn - koster

et kòt is te klèèn uitdr. - er komen problemen

As ónze pa dè zie, dan is et kòt te klèèn. - Als vader dat ziet, dan komen er moeilijkheden.

kòttegissemus zn - catechismus

De kòttegissemus moeste van bèùte kènne. - De catechismus moest je uit je hoofd kennen.

kraffele ww - zich per schaats onbeholpen op het ijs voortbewegen

begiene te kraoke uitdr. - de eerste barenweeën voelen

kredietjas zn - slipjas, gedragen door mannen bij kerkbezoek

krèège ww* - krijgen

vatte wè ge krèège kunt - pakken wat je krijgen kunt

krèk bw - precies, juist, correct

krèk den aawe - precies zijn vader

krèp zn - karbonade

kreugel zn - kruitwagen

Hij reej meeje zonne kreugel ene kinkenduut harstikke Jantje Marinus. - Hij reed met zijn kruitwagen een kikkors dood.

krèukezèeker zn - kruitzeiker, spotnaam voor een Tilburger

kribbørsel zn - vrouw met haar op de bovenlip

krieke, krikke zn - houtskool

kriekzwart bn - pikzwart (naar een bepaalde kers, de krik)

krikkel bn - teer, secuur

Lózziemaake is en krikkel wèerk. - Horlogemaken is een secuur werk.

kròkstèen zn - vruchtpeit

króm staon uitdr. - slecht bij kas zijn; ook gezegd van een paard dat niet goed kan lopen

kröske zn - kruisje (vkw van „krèus”)

Bij et kröske de kèerk ôt gaon. -

De kerk verlaten als de H. Mis bijna uit is.

uitdr. *Kröske stèerve* - op erewoord (met vingergebaar)

kumke zn - kommetje (vkw van „kóm”)

et zal oew kuntje vaore uitdr. - het zal je tegenvallen

variant: **et zal oew gatje vaore**

kussespèlleke zn - speldenkussentje

kuukske zn - koekje (vkw van „koek”)

kuusèerpel zn - voor varkens gekookte aardappelschillen

kuuske zn - varkentje (vkw van „kuus”)

kwaam ww* - kwam

kwaansele ww - vloeistof in een kan o.i.d. heen en weer bewegen; zwalpen

Kwaanselt nie zó meeje de rôome. - Hou de melkkan steviger vast.

kwak zn - grote hoeveelheid (vkw **kwèkske**)

Zen wuw blêef zitte meeje ne kwak klèèn jóng. - Zijn weduwe bleef zitten met een stel kleine kinderen.

kwattastroojsel zn - chocoladehagel

kwèèk zn - grote mond; luidruchtige vrouw

kwèèke ww* - schreeuwen, schreien, huilen, roepen

Den boer was himmòl achter op zenen èkker; ik kós em nie bekweeke krèège. - De boer was helemaal achter op zijn akker; ik kon hem niet beroepen.

te kwèèke staon uitdr. - in het krijt staan, schuld hebben

kwèèle (kwèlt) ww - kwijlen

kwèkske zn - kleine hoeveelheid (vkw van „kwak”)

kwiezjèèr zn - fornuis, cuisinière

kwikke ww - optillend het gewicht schatten

Lòt es kwikke hoe zwaor dè't is. - Laat 'ns voelen hoeveel het weegt.

kwòjónge zn - kwajongen (mv **kwòjóng**)

De mister wier ziek van die kwòjóng. - De meester werd ziek van de kwajongens.

laag zn - lach

Hij zigget meej ne laag. - Het zei het met een lach.

laag ww* - lag

Et laag ernèffe. - Het lag ernaast.

laage ww* - lachen

Daor moete nie meej laage. - Daar moet je niet mee lachen.

laamp, lamp zn - lamp (vkw **lèmkè**)

lamlèndeghei zn - lamlendigheid

langs vz - naast

Zaate gij langs Zusse? - Zat jij naast Zus?

langst vz - langs

lanzjee zn -

drie kwartier durende dans met lansiers (gelegerd in Tilburg)

laobes zn - goedzak, „goeje klòot”

laoj zn - la, lade

Lòt dè mar in de laoj ligge. - Laat dat maar in de la liggen.

laojtòffel zn - ladenkast

et laplaazerus uitdr. - ten einde toe, suf

Ik hèb men èègen et laplaazerus gezòcht. - Ik heb me suf gezocht.

lapeet zn - vervangende peet

lawaajsaus zn - water waarin de aardappels gekookt zijn; dunne jus

lèeg bn - laag

leeget ww* - ligt het, legt het

Daor leeget. Hij leeget in de laoj. - Daar ligt het. Hij legt het in de la.

leej ww* - ligt

Ze leej int gaasthèùs. - Ze ligt in het ziekenhuis.

lèèk zn - lijk, dode (mv **lèèke**)

lèèke ww* - lijken

Dè lèkt naa nèt nen ólliefaant. - Dat lijkt nou net een olifant.

lèèkene ww - lijken

Et lèèkent hif goed. - Het lijkt heel goed.

lêem zn - leem

lèèm zn - lijm

lèème (lèmt) ww - lijmen, overhalen, bepraten

Hèddoe wir laote lèème? - Heb je je weer laten overhalen?

lèère bn - leren, van leer

ene lèère jas - een leren jas

lèètere ww- treuzelen, rekken, vertragen

leetie ww* - ligt hij

Leetie naa al te bèd? - Ligt hij nu al in bed?

lèkt ww* - lijkt

lèllepôte ww - hulpeloos liggen

ligge te lèllepôte

lèmke zn - lampje (vkw van „laamp”)

den lèndenbôom zn - de lindeboom op de Heuvel, waarschijnlijk acht eeuwen oud

de lèngte krèège uitdr. - de gelegenheid krijgen

lèst, list tw/bw - laatst

List waarde gij de lèste. - Laatst was jij de laatste.

lêûper zn - vogelkooitje

lèùplócht zn - zware bewolking

Wè ist tóch en lèùplócht: der kómt rèège. - Wat is er toch een zware bewolking: er komt regen

leutere ww - plassen, wateren (inz. in de broek)

leuw zn - leeuw (vkw **lówke**)

leuwèèrk zn - leeuwerik

ligge ww* - liggen; ziek of bedlegerig zijn

Onzen oopaa lèej al virtien daog. - Opa is al veertien dagen ziek.

lillek bw/bn - lelijk, erg, danig

Ze han em lillek te pakke. - Ze hadden hem danig te pakken.

limmeneere ww - het er goed van nemen, de fijne meneer spelen

link bn - scheef, riskant

lirke zn - leertje (vkw van „lèèr"); laddertje (vkw van „leer")
Et lirke leej en laojke lêeger. - Het leertje ligt een laatje lager.

list, lèst tw/bw - laatst

lócht zn - lucht

lócht bn - licht (van gewicht)

loerie zn - slappe koffie of thee
Wènne loerie, zópt die zèlf mar óp. - Wat een slappe koffie, drink die zelf maar op.

looje bn - loden, van lood

lôope ww* - lopen
gez. Lópt nór de klôote! - Loop naar de maan!

lôopes bn - te voet, lopend
Zèède himmòl lôopes? - Heb je dat hele eind gelopen?

lootere ww - loten

lópt ww* - loopt
Et lópt van èèges. - Het loopt vanzelf.

löstere ww - luisteren; eisen stellen
Dè löstert naaw. - Dat vergt nauwkeurigheid.

louwe ww - suffend kijken, onoplettend zijn

lózze zn - horloge
Maag ik ónze paa zene lózze aon? - Mag ik vaders horloge aan?

luiwèèvepap zn - beschuitpap (de naam slaat op de maakster)

lups bn - loops

lupse zn - landmaat ($\pm 1/6$ hectare), loopzaad

lusters bn - gemaakt van een bepaalde glanzende stof
ene lusterse schòrt

maag ww* - mag
Maag ze mee mèn meej? - Mag ze met mij mee?

maaj zn - mei (de maand)
ene maajse scheut doen (zie scheut)

maand zn - mand, korf (vkw **mèndje**)

de maast in uitdr. - naar de bossen

maastappel zn - denneappel, denneappels

maawe ww - zeuren, miauwen
Meens, maawt nie zó. - Man, zeur niet zo!

maf bn/zn - gek

mangelpeej zn - voederbiet

manskèèrel zn - manspersoon

maoke (mòkt) ww - maken

Hij mòkt er nie veul van. - Hij brengt er niet veel van terecht.

maon zn - maan (vkw **mòntje**)

maot zn - maat, collega, werkgezel

Moete meej oewe maot meej? - Moet je met je collega mee?

mar vw/bw - maar, slechts

-me vn - we (samensmelting van -n en w)

Gòmme, òf zumme nòg blèève? - Gaan we, of zullen we nog blijven?

mèdje zn - meisje (vkw van „mèèd”)

en schõon mèdje - een knap meisje

mèèd zn - meid, meisje (mv **mèède**, vkw **mèdje** en **mèske**)

meej vz/bw - met, mee

Ik speel niet meej meej hullie. - Ik speel niet mee met hen.

meejdè vw - op het moment dat

Meejdèk em zaag, wies ik et. - Op het moment dat ik hem zag, wist ik het.

mèèlemòppe zn - marie-koekjes

mèènes bn - serieus bedoeld

meens zn - mens; man

dè meens - dat mens (vrouwelijk)

dieje meens - die man

mene meens - mijn man, mijn echtgenoot

mènne meens - mijn man (met nadruk)

wèèrkmeens - arbeider

meepesaant bw - terloops, tegelijkertijd

Dan gaode meepesaant nòr de mèrt. -

Dan ga je terloops naar de markt.

mèèrpeel zn - glazen knikker

meesjoefele ww - stilaan meelopen

mèn, mèèn, men vn - mijn, m'n

Ander **mèn**: *Dès van mèn.* - Dat is van mij.

mèndje zn - mandje (vkw van „maand”)

mènneke zn - mannetje, jongen

Kóm mar gaa, mènneke. - Kom maar gauw, jongen.

mènsie maoke uitdr. - opschieten, serieus doorwerken

meraokel zn - wonder, mirakel

Tis gin meraokel dèttie wir zat is. - Het is geen wonder dat hij weer dronken is.

mèrketón zn - grote gele perzik

mèrkòl, mòrkòl zn - vlaamse gaai, meerkol, markol(f), broekekster

mèrt zn - markt

de vrèddagse mèrt - de vrijdagse markt

mèrte ww - markten, naar de markt gaan

mertuntje zn - sleutelbloem

meschient bw - misschien

Meschient kómt óns oomaa en zóndag. -
Misschien komt grootmoeder zondag.

mèske zn - meisje (vkw van „mèèd”)

meuge ww* - mogen

Dè moes nie meuge. - Dat moest niet mogen.

mèukele ww - aanrommelen, onhandig bezig zijn

mèukelwèfke zn - vies, onogelijk vrouwtje

meule zn - molen; mond

meulepèrd zn - struise vrouw

mèus zn - muis (vkw **möske**)

meut ww* - mag, mogen (vorm bij ge, gij, göllie)

Gij meut nie meej. - Jij mag niet mee.

meutele ww - wrikken

miemèukel zn - onhandig iemand

miere (met lange ie) ww - vervelend doen, klieren

Lig nie te miere! - Verveel niet zo!

miezere ww - motregenen, miezelen

Zót naa hil den dag blèève miezere! - Zou het nou de hele dag blijven motregenen!

mik zn - wittebrood

Hier zèn twee mikke. Mar ik lus gin mik. - Hier zijn twee wittebroden.

Maar wittebrood lust ik niet.

enen mikken bótteram - een boterham van wittebrood

dikke mik uitdr. - dik in orde.

uitdr. *dikke mik meej zuure zult* - heel dik in orde

mis zn - mes (vkw **miske**)

Limmoe mizzis (fonologische weergave van *lin mèn oew mis es*) -
Leen mij je mes eens.

mister zn - meester, schoolmeester, onderwijzer

mitje goole spel: met centen gooien

mitje steeke spel: landje veroveren

zen èège moeje ww - zich bemoeien

gez. *Waor moejde oewèège teegenao?* - Waar bemoei je je mee?

Hannemoet - tante Hanna (vorm als Bartoom)

mökkel zn - meisje, jonge vrouw

mòkt ww* - maakt, zorgt voor

Mòkt degget goed mòkt. - Zorg dat je het goed maakt.

mölder zn - molenaar; bepaalde meikever

mölk zn - (karne)melk

gez. *Hij heej veul mölk völgemòkt.* - Hij heeft het nogal bont gemaakt,
zo erg dat hij het zwarte schaap van de familie is.

mölleke zn - molletje (vkw van „mòl”)

möllekepap zn - karnemelkspap

mòltje zn - hoeveelheid voor een maaltijd (vkw van „maol”)

Ze plukten in den hòt en mòltje bóntjes. -

Ze plukte in de tuin boontjes voor een maaltijd.

mónd zn - mond (vkw **mundje**)

mònd zn - maand (vkw **mòndje**)

oover drie mònde - over drie maanden

mòndag zn - maandag

Tòt en mòndag. - Tot maandag.

Kòmde gij en mòndag? - Kom jij maandag?

móndfieat bn - welbespraakt

Felix Dónders was wèl móndfieat. - Felix Donders kon goed praten.

mòndje zn - maandje (vkw van „mònd”)

mòntje zn - maantje (vkw van „maon”)

môor zn - waterketel

moos zn - keuken (op de boerderij); drek

moosgat, mòzzegat zn - gat in de muur
voor waterafvoer vanuit de „moos”

moosputje zn - zinkputje

möpke zn - koekje (vkw van „mòp”)

mörf bn - zacht, week, verrot

èrte kooke tót ze mörf zèn - erwten koken tot ze zacht zijn

mörkòlf, mèrkòl zn - vlaamse gaai, meerkol, markol(f), broekekster

möske zn - muisje (vkw van „mèùs”)

mötje zn - maatje; werkgezel; aanspreking van een jongen

Heej mötje, hòlt es gaa en mötje sneevel. - Hee jongen, haal eens gauw een maatje jenever.

mòzzegat, moosgat zn - gat in de muur voor waterafvoer uit de „moos”

mundje zn - mondje (vkw van „mónd”)

mutserd zn - takkenbos, mutsaard, mutserd

muug bn - moe, vermoeid (**muuger, muugst**)

zó muug as enen hónd - zo moe als een hond

muuk zn - warme bewaarplaats voor fruit, nl. aan het voeteneind in bed

muuke ww - fruit ter rijping bewaren op een warme plaats

naa, naaw bw - nu, nou

naaje ww - ophoepelen, weggaan

naajt em! - smeer 'm, maak dat je wegkomt!

der tussenötnaaje - er vandoor gaan

naaw, naa bw - nou, nu

naaw bw/bn - nauwkeurig, precies, net; nauw, eng

Dè stikt nie zó naaw. - Dat komt niet zo net.

naawe ww - nauwen, spannen, nijpen, erop aankomen

gez. Ast er naawt èn weeder naawt - Als het er begint te spannen

nao, nò vz/bw - na

Nò zis uur koom ik nao. - Na zes uur kom ik na.

naoje ww - naaien

naokend bn - naakt, bloot

en naokende tas teej - een kopje thee zonder koekje o.i.d.

naor, nòr vz - naar

nòr school, nòr hèùs, nòr et wèèrk -

naar school, naar huis, naar het werk

Waor kèkte naor? - Waar kijk je naar?

navehant naar gelang

nèèg bn - vurig, pienter, driffig, nijdig

en nèèg mènneke - een pienter ventje

nèèpe ww* - knijpen

nèèperd zn - knijper

neeve vz/bw - naast, neven

Den boer stónd neeve zen pèèrd. - De boer stond naast zijn paard

nèffe vz/bw - naast, neven

Nèffe wie zaate gij? - Naast wie zat jij?

nèpt ww* - knijpt

Hij nèpt en eugske toe. - Hij doet een oogje dicht.

nèptang zn - knijptang

nèrgeraand, nèrgeraans, nèrgaand bw - nergens

nie bw - niet

niemes vn - niemand

nieveraand, nievraans bw - nergens

nissels zn - schoenveters

Men nissels zitten in de knêûp. - Mijn schoenveters zitten in de knoop.

nò, nao vz/bw - na

nòdderaand bw - naderhand

Nòdderaand stónne ze òn de kaant. -

Naderhand stonden ze aan de kant.

nòld zn - naald

nòndejuuke zn - vlinderdasje

nòoj bw - node, ongaarne

Ze din et tòch zó nòoj. - Ze deden het toch zo ongaarne

nòot, nòot nie bw - nooit

Ge doeget ók nòot nie goed nie ók nie. - Je doet het ook nooit goed.

nòr, naor vz - naar

nòst vz - naast

nòvraant bn - schrijnend, navrant

nòvvenaant bw - naar verhouding, navenant

Hij pròt wèl mar doe nòvvenaant nie veul. - Hij praat wel maar doet navenant niet veel.

et nukt nie uitdr. - het doet er niet toe, het maakt niets uit

gez. Dè nukt de baoker nie, ast kiendje mar gezónd is. - Dat maakt de baker niets uit, als het kindje maar gezond is.

nuske zn - neusje (vkw van „neus”)

nuut bn - **nieuw**

Za was himmòl int nuut. - Ze was helemaal in nieuwe kleren gehuld.

nuuw bn - **nieuw**

Mijn nuuw schoen(e) zèn nòg nuut. - Mijn nieuwe schoenen zijn nog ongedragen.

nuuwjaor zn - **nieuwjaar**

oe (niet-onderwerpsvorm van *glj/ge*) vn - je, jou, u

Ik zie oe nie dikkels mir. - Ik zie je niet vaak meer.

Hij zal oe oew part geeve. - Hij zal je je deel geven.

oew, oe, ouw vn - je, jouw, uw

òjeme, aojeme, òsseme ww - ademen

ók, òok bw - ook, eveneens

öllie vn - jullie, uw

Is öllieë paa tèùs? - Is jullie vader thuis?

ölliebrèùd zn - bruid die in de zgn. besloten tijd in de kerk de „roepen” krijgt, omdat er haast is bij het huwelijk

ölliefaant zn - olifant

öllieje ww - oliën, smeren

Ölliede göllie den öllieën òok? - Smeren jullie die van jullie ook?

öllienutje zn - apenootje, pinda

öllievaor zn - ooievaar

ólòg zn - oorlog

nòot mir ólòg! - nooit meer oorlog

ómwaas zn - afwas

ómwaase ww - afwassen

As ie ómwaast, krèègt ie en segaar. - Als hij afwast, krijgt hij 'n sigaar.

òn, aon vz/bw - aan

Òn zèèn spulle kwaamde nie aon. - Aan zijn spullen kwam men niet.

ònbraaje ww - aanbreien

òn kouse nuuw voete braaje - aan kousen nieuwe voeten breien

ónderhaand bw - eindelijk

Kómt ie naa ónderhaand? - Komt hij nou eindelijk?

óngaans bn - misselijk, onwel

Hij hò zen èègen óngaans gegeete. - Hij had zoveel gegeten dat hij misselijk werd.

òngaon zn - onderneming

Eemigreere dès en hil òngaon. - Emigreren is een hele onderneming.

òngebraand bn - aangebrand; zwanger

òngeleet bn - behept

èrgeraand meej òngeleet zèèn - ergens mee behept zijn

ònklôote (klót aon) ww - aantobben, aansukkelen

ònlègge ww* - de arbeid aanvangen; een tocht onderbreken

Bij mene vurregen baos moes ik óm acht uur ònlègge. -

Bij mijn vorige werkgever moest ik om acht uur met het werk beginnen.

Zumme bij 't Dòrsteg Hèrt ònlègge? - Zullen wij de tocht bij het Dorstig Hert onderbreken?

ònríkkemendeere ww - aanprijzen, aanbevelen, recommanderen

óns vn - onze

(voor vrouwelijke personen wordt de onzijdige vorm gebruikt)

óns moeder, óns oomaa, óns Miet

ònschiete ww - aantrekken (van kleren)

Ge schiet tòch wèl ne jas aon meej zón kaaw. -

Je trekt toch wel een jas aan bij zo'n koude.

ònt bn - sluw, kwaadaardig

ònte kapoen - gehaaid persoon, grote deugniet

ónverdoens bw/bn - onnodig, nutteloos, overdadig

ónverdoense dinge - prullerij, waardeloze spullen

den ónze - (uit een vrouwenmond) mijn man

òok, ók bw - ook

-òom zn - oom (gevoegd achter een voornaam)

ónzen Bartòom - oom Bart

oope-toe-broek zn - kruisloze broek, vroeger gedragen door oude vrouwen; ze konden dan gemakkelijker hun behoefte doen

òot bw - ooit, eens, weleens

Kómde òot óp 't Gurke? - Kom je weleens op het Goirke?

in ooverènsie uitdr. - overcompleet

Buurvrouw, hède misschient en paor aajer in ooverènsie? -

Buurvrouw, hebt u misschien een paar eieren?

oovermisterd bn - overspannen

den vèùlen ópbòlk krèège uitdr. - misselijk worden van (te veel) eten

ópjèùne (jönt óp) ww - opjuttten, gekmaken

Die kunde gemak ópjèùne. - Die kun je gemakkelijk opjuttten.

ópkaomer zn - via enkele treden bereikbare, halfhoge, boven een kelder gelegen kamer

ópke zn - aapje (vkw van „aop”)

ópkleze ww - aanhitsen

Zunimo den hõnd is ópkieze? - Zullen we de hond eens aanhitsen?

ópnaaje ww - opjutten, aansporen

óppernuut bw - opnieuw

óppernuut begiene - opnieuw beginnen

óptóffele ww - een thuisweefstuk opvouwen/oprollen

òrecht, aonrecht zn - aanrecht

Ze stónd òn den òrecht. - Ze stond bij het aanrecht.

örgel zn -orgel

Wóróm spult den örgel nie? - Waarom speelt het orgel niet?

òssem, aojem zn - asem, adem

Ze gaaf ginnen òssem. - Ze reageerde niet.

öster zn - unster, weegschaal

öster zn - achterste, derrière

óp oewen öster valle - op je gat vallen

öt, èüt vz/bw - uit

Wè maok et èüt, déttie et ötmòkt. - Wat geeft het, dat hij het uitmaakt.

ötgepakt zn - het uitgepakte, het uitgestalde

nòr et ötgepakt gòn kèèke - gaan kijken naar de sinterklaasuitstalling

ötschaaje ww - uitscheiden, ophouden

ötschèene ww* - uitschelden

ötschèere ww - leegschapen

Wie maag de pan ötschèere? - Wie mag de pan leegschrapen?

ötvundere ww - uitpluizen

ouw, oew, oe vn - uw, jouw, je

ónze paa - vader

Kómt ónze paa zóndag meejeete? - Komt vader zondag meeëten?

paane, paone zn - kweek, lidgras (*triticum repens*)

padscheet zn - klein gezwel aan het ooglid, gerstekorrel, strontje

pakkendraoger zn - bagagedrager van een fiets o.i.d.

palletóoke zn - halflange overjas

penaarste ww - een persoon flink lichamelijk onder handen nemen, zoiets als jonassen

panhèrring zn - opvallend mager persoon

paojke, pòjke zn - paadje, padje (vkw van „pad”)

(de) Paose zn, eigenn. - Pasen

(tussen een vz en Paose staat meestal het lidw.)

Meej de Paose zèmmè ammòl int nuut. - Met Pasen hebben we allemaal nieuwe kleren aan.

pas geleeje bw - onlangs, kort geleden

patriejark zn - (bedenklijk) heerschap

pèdje zn - landweggetje (vkw van „pad”)

peej zn - wortel (mv **peeje**, vkw **peeke**)

peejstamp zn - stampot van wortels

pèèp zn - pijp (vkw **pèpke**)

gez. Ze zèn nòg gin pèèp tebak wèrd. - Ze zijn nog niet dát waard.

pèèr zn - peer; oorvijg (vkw **pirke**)

pèèrd, pèrd zn - paard

erteegenòn pèère uitdr. - erop slaan; flink aanpakken

hij pèèrdener teegenon

ertussenöt pèère uitdr. - zich uit de voeten maken, hard weglopen

Toen ie de pliessie zaag, pèèrden ie ertussenèût. - Toen hij de politie zag, ging hij ervandoor.

pèèrepluu, pèrrepluu zn - paraplu

pèèrs bn - paars

Der haande waare pèèrs van de kaaw. -

Haar handen waren paars van de kou.

peesteeker zn - gierigaard

peeter zn - peettante, meter (Destijds fungeerde er geen mannelijke peter; de peettante, c.q. meter, werd peter genoemd.)

pènneke zn - pannetje (vkw van „pan”)

pènt zn - pijn

Ik kóst nie haawe van de pènt. - Ik kon de pijn niet verdragen.

percies bw - zojuist, daarnet

Ik zaag em percies wèglòape. - Ik zag hem zojuist weglopen.

pèrd, pèèrd zn - paard

pèrd èn kèèr - paard en wagen

pèrmetaosie zn - kring, familie, gelederen

Et zit in de pèrmetaosie van Mutsers. - Het zit in de familie Mutsaers,

pàrrrepluu, pèèrepluu zn - paraplu

pàrrmòp zn - paardevijg

pàrrsstrónt zn - paardepoep

pertènsie hèbbe uitdr. - aanmatigend, veeleisend zijn
Hij hò te veul pertènsies. - Hij was te veeleisend.

pèrzek zn - perzik (mv **pèrzekes**)

pesjónkele ww - tijdens kerkbezoek de Portiuncula-aflaat verdienen, aan ieder kerkbezoek met voorgeschreven gebeden was aflaat verbonden, daarom ging men enkele keren de kerk in en uit.

pestórmèèd zn - huishoudster van de pastoor

peut zn - slaag

Wilde peut beure? - Moet je een pak slaag?

pielieë ww - kieskeurig eten

Wè zitte tóch wir te pielieë. - Wat zit je toch weer kieskeurig te eten.

pieliewèèrk zn - prutswerk

piepertje zn - verstoppertje

pierwörm zn - regenworm

pik èn pook uitdr. - grote onenigheid

Tusse die tweej ist pik èn pook. -

Tussen die twee heerst grote onenigheid.

pin zn - overdreven zuinig iemand, gierigaard

pinneg bn - gierig

pinnekesgewicht zn - nauwkeurig gewicht: geen streepje meer op de schaal

pirke zn - peertje (vkw van „pèèr”)

pisblóm zn - paardebloem, pisbloem

De waaj stónd vól pisblómme. - De wei stond vol paardebloemen.

piske zn - peesje, katoentje van een lamp of kaars

pispötje zn - akkerwinde (*convulvulus arvensis*), genoemd naar de kelkvormige bloem

pitse ww - kieskeurig eten, met beetjes opeten

pleej zn - plee, WC.

plèkdròl zn - bolus, bep. soort gebak

plèkke ww - plakken

blèève plèkke - niet weten te vertrekken

plèksel zn - plaksel, met water aangemaakt plakmeel

plèùs zn - pluis (vkw **plöske**)

plevèùs zn - plavuis

plezaant, plezant bn - plezierig

pliessie zn - politie (collectief), politie-agent
Dan ziede gin pliessie. - Dan zie je geen politie.

vèùl plöddeke zn - geniepig klein persootje

plöske zn - pluisje (vkw van „plèùs”)

plòts zn - plaats (vkw **plòtske**)
In die kèèrk is plòts genòg. - In die kerk is plaats genoeg.

en vèùl pluierij uitdr. - een vervelende situatie

poelepetaat zn - vrouwspersoon die opvalt door dom of raar gedrag

poelieë ww - met of in water spelen

pölleke ww - pulken, peuteren
Zit nie aaltij in oew neus te pölleke! -
Zit niet steeds in je neus te peuteren!

pölling zn - paling
Meej de kèrmes stòn ooveral pöllingkraome. -
Tijdens de kermis staan overal palingkramen.

pómpstéén zn - stenen bak onder een pomp

pómstéén zn - puimsteen

em pooje uitdr. - 'm smeren
Toen ie de wout zaag, poojdenie em. - Toen hij de agent zag,
smeerde hij 'm.

pòrtefeseedeure zn - dubbele schuifdeuren met glas

pöst zn - puist (vkw **pösje**)

pótjelappe ww - beentje lichten

pötjesmèrt zn - rommelig vertrek
Der höskaomer is en èchte pötjesmèrt. -
Haar huiskamer is zeer rommelig.

pötloojssel zn - kachelpoets (grafiet + terpentijn)

póts zn - plat baretachtig hoofddekseel

laasteg pötstuk uitdr. - lastpost, vervelend iemand

pötte(r)nòster zn - rozenkrans
gez. *Mene pötternòster en men vrouw, die lêen ik òn gin man èùt.* -

Mijn rozenkrans en mijn vrouw leen ik aan niemand uit.

pòlverdómmeke zn - sierbaardje onder onderlip

praaj zn - prei

praote (pròt) ww - praten

Vader tot zoon: *Is dè praot, die gij pròt; pròt praot nèt as ik praot, dan pròtte pas praot!* - Is dat taal, die jij uitslaat; spreek je vaders taal, dan kun je voor de dag komen!

prèngel zn - gierigaard

presènteere ww - presteren

Ze hèbbe goed gepresènteerd. - Ze hebben goed werk geleverd.

priegel zn - slaag

prisensteere ww - aanbieden

Prisensteert es en kuukske! - Ga eens met de koekjes rond!

proem zn - grote stalen knikker

prónt bw/bn - keurig, netjes, correct, prompt, braaf

Zèède gij ene prónte meens... - Ben je een oppassend iemand...

pröpke zn - propje, kort dik persoontje

pròt ww - praat (van „praote”)

ginne prut uitdr. - niet mis

nie prut uitdr. - niet verlegen uitgevallen

Óns taante Jaans is nie prut. - Tante Jans is niet verlegen uitgevallen.

pulling zn - peluw, een met kaf of veren gevulde zak op het voeteinde van het bed

raande ww - eenmaal overslaan wat te doen gebruikelijk is, randen óp zóndag et lòf raande - op zondag het lof overslaan

wilde rammel uitdr. -

dartele, uitgelaten, jongensachtige vrouw of meisje

ramscheut, ròmscheut zn - opvliegende aanloop

Hij naam ene ramscheut èn ge zaagt em nie mir. - Hij nam een opvliegende aanloop en je zag hem niet meer.

raad zn - raad, advies

ene goeje raad - een goede raad

raoje ww* - raden; aanraden, adviseren

gez. *raoje-raoje pliessiepèt* -

Zoek het maar uit (bij wijze van ontwijking)

geraoje vd

Dès oe mar geraojen ôok. - Dat is je ook maar aan te raden.

raoke (ròkt) ww - raken, geraken

raove(r)sbòl zn - ragebol

rauw bn/bw - ruw, onzindelijk

Tis goej vòlk, mar rauw. - Het is goed volk, maar ruw.

te rauwste uitdr. - ongeveer, globaal

razzeldazzel zn - denigrerende volkse benaming voor een Tilburgse dancing in de twintiger jaren

rèècht bn - recht; vlak

ene rèèchten èkker - een vlakke akker

rèècht toe vórt uitdr. - rechthoek

rèèf zn - hark

De rèèf stao int schòp int huukske. - De hark staat in het schuurtje in de hoek.

rèège zn - regen

rèège ww* - rijgen

reej ww* - reed

hij reej em - hij was kwaad, opgewonden

rêep zn - hoepel, reep

óp de rêep - op (vrouwen)jacht

rêepe (ript) ww - hoepelen

rèère ww - beven, rillen, bibberen

Et meens rèèrt van de kaaw. - Het mens beeft van de kou.

rèfke zn - harkje (vkw van „rèèf”)

teegen et regeur in uitdr. - tegen de draad (in), in de contramine, dwars

rejaol bn - royaal, gul, vrijgevig

óp rèkstrooj ligge uitdr. - op sterven liggen;

fig. voor een faillissement staan

rètteketèt zn - luidruchtige vrouw

rèttereere ww - bedrijvig zijn zonder veel te presteren

rèùle èn tèù(te)le uitdr. - combinatie van ruilen en handelen

rèùt zn - ruit (vkw **ròtje**)

rèùtes troef - ruiten troef

óp de rèùteketèùt uitdr. - op goed geluk, zonder voorzorgen

óp de reutel kóope uitdr. - op de pof

rillek bw/bn - redelijk, tamelijk

Ze stèllen et er rillek goed. - Ze stellen het er tamelijk goed.

ript ww - reept, hoepelt (van „rêepe”)

rits zn - vrouw die alles heel vlug doet

ritse ww - snel, nerveus en bedrijvig ergens heen gaan
óp rits - op stap

roefel zn - wasbord
de vólle roefel betaole uitdr. - alles tot de laatste cent betalen

roej zn - roede
gerdèènroej - gordijnroede

rögt zn - onkruid, wildernis, ruigte
Zenen hòf was niks as rögt. - Zijn tuin was niets dan onkruid.

rókt ww - rookt (van „rôoke”)
As ie rókt, ròkt ie van de wèès. - Als hij rookt, raakt hij van de wijs.
 uitdr. *et rókt er* - het is er niet plus

ròkt ww - raakt (van „raoke”)

rómkooker zn - melkkoker

róndspöldere ww - wild spelen of rondspringen

róntelóm vz/bw - rondom
Róntelóm de kiejòs was veul vòlk. - Rond de kiosk was veel volk.

rôod bn - rood
Schôon rôod is nie lillek. - Mooi rood is niet lelijk (gezegd van iemand met rood haar).

rôoj(e) bn - rode
Rôoj gerdèène vuuge daor nie bij. - Rode gordijnen staan daar niet bij.

rôoke (rókt) ww - roken
Der wòrdt nie veul pèèptebak mir gerókt. - Er wordt niet veel pijptabak meer gerookt.

rôome zn - volle melk
veul rôome in de kòffie - veel melk in de koffie

rösse ww - wrijven

rössele ww - de kachel oppoken

rötje zn - ruitje (vkw van „rèùt”)

russel zn - rooster

rutsele ww - schudden
en sjèpflèske rutsele - een flesje dropwater schudden

saawel, saawelpraot zn - kletspraat

saawele ww - kletsen, zwammen
Der wòrdt teegeswórrég veul gesaaweld. - Er wordt tegenwoordig veel gekletst.

saawelèèr zn - kletser, wauwelaar

salfak zn - automatische spinmachine
 (verbastering van Engels „self-acting“)

saluut, saluutjes - gegroet! (afscheidsgroet)

saoke (sòkt) ww - niet bekennen bij het kaartspel
Ge meut nie saoke. - Je moet bekennen.

saome bw - samen
saome waandele meej de kènder - samen wandelen met de kinderen

saoves bw - 's avonds
Saoves wier et rôzenhuudje gebid. - 's Avonds werd het rozenhoedje gebeden.

sasse ww - plassen, wateren

sausedùme zn - vingers, „poten“
Blèèf er meej oew sausedùme aaf! - Blijf er met je poten af!

hoe schaaaj et? uitdr. - Hoe staan de zaken?
Vraogt em is hoe et schaaajt. - Vraag hem eens hoe het erbij staat.

schaand zn - schande
Tis schaand vur de buurt. - Het is schande voor de bureu.

schaansmuur zn - afscheidingsmuur, schutting

schaaw zn - schoorsteen, schouw
Der hóngè vèèf hamme in de schaaaw. - Er hingen vijf hammen in de schoorsteen.

óp schabberdebónk uitdr. - op andermans kosten
Den dieje gao aaltij óp schabberdebónk meej. - Die gaat altijd op andermans kosten mee.

schêef bn - scheef

schèèl bn - scheef, scheel
ene schèèle wiewaaw - 'n scheel persoon

schèèl zn - deksel (vkw schèltje)

schèène ww* - schijnen (licht uitstralen); schelden
Ge moet nie schèène, schoojer! - Je moet niet schelden, schooler!

schèèr zn - schaar (vkw schërke)

schèère ww - schrapen, bij elkaar zien te krijgen; scheren

schèèrèèchteg bn - inhalig, hebberig

schèèresliep zn - scharenslijper

schèèrkiendje zn - nakomertje, jongste kind dat in leeftijd nogal verschilt met het voorlaatste.

schèèrkuukske zn - koekje van het laatste deeg

schèète ww* - schijten, scheten laten
gez. *Hij schèt nie vur half èlf.* - Hij is niet goedgeefs.

schèlle zn/ww - schillen

schèlmiske zn - schilmesje

schèltje zn - dekseltje (vkw van „schèèl”)

schèrke zn - schartje (vkw van „schèèr”)

schèùf zn - lade (vkw **schöfke**)

schèùn bn - schuin
ene schèùnen bak - een schuine mop

ne maajse scheut doen uitdr. - Als kinderen groeipijn in hun kuiten kregen, werd vaak gezegd: *ge zult ne maajse scheut doen.*

schiem zn - schim
Ik zaag em meej ne schiem. - Ik zag een schim van hem.

schiemele, schiemere ww - een onrustig beeld vertonen

schoeft zn - kromme rug, bult

schoep, schuup zn - schop, spade

schoepe ww - stelen
Ze hèbbe men fiets geschoept. - Ze hebben mijn fiets gestolen.

schöfke zn - schuifje, luikje, laatje (vkw van „schèùf”)
uitdr. *et schöfke krèège* - als biechteling geen absolutie ontvangen (de priester sluit dan het luikje)

schónder bn - mooier, schoner (van „schóon”)
Vènde dees prèùme nie schónder as de die? - Vind je deze pruimen niet mooier dan die?

schónmaak zn - schoonmaak, de grote schoonmaak
De schónmaak doede vur de Paose. -
De schoonmaak doe je voor Pasen.

niks schoof laote gaon uitdr. - overal van proberen te profiteren

schóon bn - mooi, schoon (**schónder, schónst**)
We hèbbe de schónste stad vant laand. -
Wij hebben de mooiste stad van het land.

schôor zn - half-open zolder

De kènder slaopen ópt schôor. -

De kinderen slapen op de half-open zolder.

schòp zn - berghok, schuurtje

et schouwt mar haand òf kèèr uitdr. - het scheelt nauwelijks iets, m.a.w.: op het nippertje

schraanze ww - veel en gretig eten, schransen

schrèève ww* - schrijven

schreuwe (schreut) ww - schreien, huilen

Et bluujke laag hil den dag te schreuwe. - Het kindje lag de hele dag te huilen.

schup zn - schop, trap

schuppes zn - schoppen, trappen

Hij krêeg veul schuppes. - Hij werd vaak geschopt.

schurmikske zn - wittebrood met gespleten rug

schuup, schoep zn - schop

schuupe ww - scheppen

Schuupe doede meej en schoep. - Scheppen doe je met een schop.

sebiet bw - direct, meteen

Ik koom sebiet. - Ik kom aanstonds.

van et sèèf uitdr. - de kluts kwijt

sèffes bw - aanstonds, dadelijk, terstond

Betòlde sèffes? - Betaal je terstond?

segaar, segaor zn - sigaar

sèlderietaante zn - vrouw die zich kleine dingen te sterk aantrekt

sèmmele ww - treuzelen, langzaam werken

Zit nie zó te sèmmele. - Zit niet zo te treuzelen.

sèmmelèèr zn - treuzelaar

sèmmeltrien zn - treuzelachtige vrouw

sèùker zn - suiker

sewèèle bw - misschien, soms

Hèdde gij sewèèle ene fètteger? - Heb jij misschien een rijksdaalder?

siendereklaos zn - sinterklaas, sinterklaasfeest

simme ww - huilen, jengelen

sjaksjoer (met lange oe) zn - zwarte piet

óp sjanternèl uitdr. - op een vrijer uit
Zèède wir óp sjanternèl gewist! - Ben je weer wezen vrijen?

sjaokes - van de domme, koest, stil, sjakies
oew èège sjaoakes haawe - zich van de domme houden, koest houden

sjasjewiet bw - als de weerlicht

sjèp zn - drop

sjèphuukske zn - donker hoekje dat bij voorkeur diende om het flesje dropwater te bewaren

sjèpwaoter zn - dropwater

sjoert ww (alleen in de gebiedende wijs) - kijk; hoepel op
sjoert hum daor! - kijk hém daar!
sjoert em! - hoepel opl smeer 'm!

sjouwe èn terneeje uitdr. - hinderlijk, lawaaiërig drukte maken

sjuup-sjuupkes zn - jujubes (snoep)

sjuust bw - juist, precies
Dè doede naa sjuust verkeerd. - Dat doe je nou net verkeerd.

skoer (met lange oe) zn - onweersbui, wervelwind

slaog beure uitdr. - slaag krijgen
As ge niet ötkèkt, kunde slaog beure. - Als je niet oppast, kun je slaag krijgen.

slaoget ww* - slaat het
Naa slaoget vèèf uur. - Nu slaat het vijf uur.

slaoj zn - sla

slaojhiele zn - zoiets als: grote voeten
Gao is opzij; ge staot er meej oew slaojhiele boovenóp. -
 Ga eens opzij: je staat er met je grote voeten bovenop.

slaon ww* - slaan
Dè slao nèèrges óp. - Dat raakt kant noch wal.

slèèk zn - slijk

slèèpe ww* - slijpen; slepen, sjouwen

slèkbòrd zn - spatbord

slibbere, slippere ww - (baantje)glijden

slim bn - scheef
Die deur hangt er slim in. - Die deur hangt **scheef**.

slippere, slibbere ww - (baantje)glijden

öt zene slóf schiete uitdr. - opvliegen; plotseling met iets bijzonders voor de dag komen

Meej dè fist schōot ie öt zene slóf. - Met dat feest zorgde hij voor een verrassing.

slóffe ww - geluk hebben

sloor zn - vrouwelijke goedzak

slötspèl zn - veiligheidsspeld

smèèreges bw - 's morgens

Smèèreges ziedem nōot nie. - 's Morgens zie je hem nooit.

smèreg bn - smerig, vies

smèrlap zn - smeerlap, dadel

smèt zn - merkteken op vaste afstand aan de rand van weefsel, ter aanduiding van de lengte

snaachs bw - 's nachts

snaawe ww - snauwen

Snaawt nie zó, ik hēb ók en moeder gehad. -
Snauw niet zo, ik heb ook een moeder gehad.

snèbbel zn - praatzieke vrouw

sneewel zn - jenever

Toen waar de sneewel nōg goejekōoper as de limmenaade. -
Toen was jenever nog goedkoper dan limonade.

snèüt zn - snuit (vkw **snötje**)

et sneut ww - het sneeuwt

sneuw zn - sneeuw

sneuwe ww - sneeuwen

snóffel zn - tros-anjer (*dianthus barbatus*)

snötje zn - snuitje (vkw van „snèüt”)

snötje appelmoes - zuinig gezicht

snötje Broekhans - hazelip (naar een zekere B., destijds in de Zomerstraat wonend)

snòtpin zn - snotneus (ook fig.)

Mòkt dègge wègkómt, snòtpin! - Maak dat je wekomt, snotneus!

snuf zn - salmiakpoeder

snutte ww - snuiten; betrappen; bedriegen in geldzaken

Oew neus snutte in ene zaddoek. - Je neus snuit je in een zakdoek.

snuupke zn - snoepje

soe zn - halve stuiver (2¹/₂-centstuk)

sòkt ww - bekend niet bij het kaartspel (van „saoke”)

sómmegte - sommige

Sómmegte waare bökzuut, ènnegte nie. - Sommige waren beurs, enkele niet.

spaoje ww - spitten; snel eten

spèèt zn - spijt

spèk meej spèèle uitdr. - (vis moest vaak het spek vervangen, veelal op vrijdag)

spenòzzie zn - spinazie

speule (spult) ww - spelen

speule meej spulgoed - spelen met speelgoed

spie zn - decolleté (vkw **spieke**)

spieker zn - spade

spierse ww - spuwen

Enen boer die prömt, spierst òok. - Een boer die pruilt, spuwt ook.

spikmènneke zn - speculaaskoekje

spoeje ww - haasten, spoeden

Spoejt oe mar, dègge óp tèèd zèèt. -

Haast je maar, opdat je op tijd bent.

spöllieë ww - gehaast, onstuimig lopen

spòr(s)pòt zn - spaarpot

Hoeveul zit er in oewe spòrspòt? - Hoeveel zit er in je spaarpot?

spouwe ww - overgeven, braken

spraak zn - spreid

spraant zn - stek

sprès bw - opzettelijk, expres

Hij heeget nie sprès gedaon. - Hij heeft het niet opzettelijk gedaan.

sprèut zn - spruit (vkw **sprötje**)

sprökkels zn - geld

Hij ha gin sprökkels mir. - Hij had geen cent meer.

spult ww - speelt (van „speule”)

Törgel spult en schôn lieke. - Het orgel speelt een mooi liedje.

stads meej haajkaants praote uitdr. - ABN spreken, doorspekt met Tilburgse woorden

stantepeej bw - onverwijld, op staande voet, stante pede

staog, steeg bn - steeg, onwillig, koppig, nukvig

staoget ww* - staat het

Waor staoget pèèrd van den buurman? - Waar staat het paard van de buurman?

óp staoj aon uitdr. - kalmpjes aan

Hij heej nōot hōst; hij doe alles óp staoj aon. - Hij heeft nooit haast; hij doet alles kalmpjes aan.

staon ww* - staan

De tōffel stao gedèkt. - De tafel staat gedekt.

stèchele ww - bekvechten

et **stèe** - het staat

steeg, staog bn - steeg, onwillig, koppig, nukvig

stèen zn - steen (mv **stèen(e)**, vkw **stintje**)

stèene pōt - stenen pot

te stèlle hēbbe uitdr. - te doen hebben

Ze hōn er veul meej te stèlle. - Ze hadden er veel moeite mee.

veul stèlles meej iets hēbbe uitdr. - ergens veel moeite mee hebben

stèrt zn - staart

stèup zn - merkwaardig voorval, klucht

Daor kan ik oe en stèup van vertèlle. - Daar kan ik je een merkwaardig voorval van vertellen.

stèute ww* - roemen, prat gaan op

Et kan gin stèute lije. - Het verdraagt geen roem.

stief ketierke (met korte ie) uitdr. - klein kwartiertje

stiefele ww - flink stappen

Daor kōmt ie òngestiefeld. - Daar komt hij aanstappen.

stieks springe uitdr. - met de voeten tegen elkaar springen

stinoove zn - steenoven, oven van een steenfabriek

stintje zn - steentje (vkw van „stèen”)

stōbbere ww - stof doen opwaaien

gez. *Daor stōbber et.* - Daar spant het (bv. ruzie).

stoeve ww - opscheppen, zichzelf op de borst kloppen

stôlperd zn - paard dat het hoofd zo dicht bij de grond houdt dat het de indruk wekt te zullen struikelen

stôlpere ww - struikelen

stôotkèèr, stôt(s)kèèr zn - handkar

stöpke zn - stopje (vkw van „stöp”)

stöt ww* - roemt, gaat prat op (van „stèute”)
Hij stöt meer dan et lije kan. - Hij pocht meer dan verantwoord is.

straant, astraant bn - vrijpostig, astrant
gez. Ene straante meens kómt de halve wèèrld toe. - Een brutale mens heeft de halve wereld.

strak bw - straks
Wócht mar tót strak. - Wacht maar tot straks.

strêuf zn - pannekoek(enbeslag)

strêup zn - schare, groot aantal
Zen wuw blêef zitte mee en strêup kènder. - Zijn weduwe bleef achter met nogal wat kleine kinderen.

strêupe (strupt) ww - stropen

strooplèkker zn - flemer, strooplikker

stroopsòldòtje zn - stuk snoepgoed van gestolde stroop

strooptiet zn - verklikker

stukske moeder gòds uitdr. - stuk rondhout (korteling) om een paaltje de grond in te slaan

stult zn - nors persoon

stumke zn - stompje, laatste stuk van een potlood

stuup bn - flink, fors
Tis en stuup kèènd vur deren aawer. - Het is een flink kind voor haar leeftijd.

stuupere ww - een zetje omhoog geven
Agge me stuuperd, koom ik er. - Als je me een zetje geeft, kan ik erbij.

stuuperwaoge zn - kinderwandelwagen

stuupke zn - smal trottoir (vkw van „stoep”)

stuur (met lange uu) zn - schommel

stuure (met lange uu) ww - schommelen

summedêene, zómmedêene bw - zo meteen, aanstonds

sund zn - zonde, jammer

Tis sund van oew cènte. - Het is jammer van je geld.

van oewe sus gaon uitdr. - bewusteloos raken

swèls bw - intussen; sindsdien

Hèddem swéls nie mir gezien? - Heb je hem sindsdien niet meer gezien?

swèls dè bw - terwijl

Swèls dè me aate, wier der gebèld. - Terwijl we aten, werd er gebeld.

swirskaante bw - aan beide zijden, aan weerszijden

Ge kóst swirskaante hil wèèd kèèke. - Je kon aan beide kanten heel ver kijken.

taageteg tw - tachtig

Ónzen oopaa is bekaant taageteg. - Opa is bijna tachtig.

taante zn - tante

taas zn - stapel, tas

taatemiddag bw - in de namiddag

Gòmme taatemiddag nòr de stad? -

Gaan we in de namiddag naar de stad?

tas èn scheuteltje - kop en schotel

tebak zn - tabak

gez. *Tebak haole bij Woestenbèèrg.*

(smoesje bij afwezigheid van iemand)

tèbbes zn - hoofd, kop

tèdje zn - poosje, tijdje (vkw van „tèèd”)

tèèd zn - tijd

Ge gaot nie vur oewen tèèd - Je sterft niet voor je tijd.

teej zn - thee *Toe teej toe haj bèm.* - Zelfs thee had hij bij zich.

teej meej puntjes uitdr. - slappe thee

teejbròkke zn - karamels

téen zn - teen (mv **têne**, vkw **tintje**)

téen èn taander vn - het een en ander

Kómt óns taante Too naa taatemiddag nòg meej téen èn taander? -

Komt tante Cato nu in de namiddag nog met het een en ander?

tèène bw/bn - ten einde, bekaf *Naa zèèk tèène.* - Nou ben ik bekaf.

toe tèène toe uitdr. - tot het (bittere) einde

tèènemekaare bw - meteen, onverwijld

Vraogt óf dèttie tèènemekaare kómt. - Vraag of hij meteen komt.

tèer zn - teer

tèet zn - akelige vrouw

teheuj bw - achterover

De kèer ging teheuj - De kar ging achterover

temeej bw - tegelijkertijd

tèms zn - vergiet

tèmtaosie zn - opgave, kwelling, temptatie

Vruug opstaon is vur hum en tèmtaosie. -

Vroeg opstaan is voor hem een opgave.

tènnebruukske zn - jenevermaatje

tenòstenbaaj bw - bijna, ongeveer

We zaate tenòstenbaaj meej fèftege(n) in de klas. -

We zaten met ongeveer vijftig in de klas.

tèsje zn - kolenbakje in een stoof (vkw van „tèst”)

tèst zn - kop, hoofd

Enen hoed vuugt nie óp oewe tèst. - Een hoed past niet op jouw kop.

teugwèès maoke uitdr. - inwijden, inlichten

teule (tult) ww - telen, kweken

tèùn zn - heg, tuin (vkw **töntje**)

tèùnèkster zn - vrouw die overal present is waar ze iets van haar gading meent te kunnen vinden

tèùs, tös bw/zn - thuis, tehuis

Wie tèùs is, moet tösblèève. - Wie thuis is, moet thuisblijven.

tèùtelèèr zn - iemand die graag ruilt

tietaa zn - kippe-ei; fig. zonderlinge, „exemplaar”

tikkes èn schuppes - variant op bokspringspel

tintje zn - teentje (vkw van „tèen”)

tisse ww - ongeduldig wachten

titse ww - licht rakend slaan

tjoeke ww - versneld draaien bij het touwtjespringen

töddeke zn - doekje, lapje (vkw van „töd”)

Gift es gaa en töddeke. - Geef eens gauw een doekje.

tòdkrèèmer zn - voddenman

toelaog zn - broodbeleg
De toelaog is vórt duurder ast brôod. -
 Het beleg is tegenwoordig duurder dan het brood.

toemet zn - tweede grasoogst in de nazomer

toepertoe bw - alsmaar, alles ineens

toerlezjoere (tweede oe is lang) ww - blijmoedig rondtrekken

töffel zn - tafel
We zaate meej zissen òn töffel. - We zaten met zessen aan tafel.

töntje zn - hegje, tuintje (vkw van „tèun”)

törk, turk zn - bewoner van het stadsdeel benoorden de spoorlijn

tös, tèüs bw - thuis

en tramsegaar geeve uitdr. -
 iemand met de kneukels op zijn hoofd wrijven

trewêel, trèüfel zn - troffel, kalkscheppertje

troel zn - vleinaam voor meisje of vrouw; troetelnaam voor een kind
Wè zèede tòch en lèkkere troel! - Wat ben je toch een lekkere meid!
Òch èèrm, troeleke. - Och-arm, kindje

troela zn - ietwat sullig vrouwspersoon
Wè ist tóch en troela! - Wat is het toch een onnozel schepsel!

tröllie zn - tralie

truske zn - trosje (vkw van „tròs”)
en truske drèùve - een trosje druiven

tuk zn - karaktertrek
ene kaoje tuk - een slechte karaktertrek

tult zn - teelt; ww - teelt (van „teule”)

tunneke zn - tonnetje (vkw van „tón”)

turk, törk zn - bewoner van het stadsdeel benoorden de spoorlijn

tussebaaje bw - tussenbeide, nu en dan
Tussebaaje zaat ze te braaje. - Nu en dan zat ze te breien.

tuttere ww - duimzuigen

tuut zn - politle-agent

lèkke tuut - lekke band (van fiets o.i.d.)

twèffel zn - twijfel

twèffele ww - twijfelen

twiddes, twids tw - als tweede, te laat
(Gij kómt twiddes. - Je komt te laat (je vist achter het net).

ugske, eugske zn - oogje (vkw van „ôog”)

umlêeg bw - omlaag

urke zn - oortje (vkw van „oor”)

uupere ww - bouw materiaal (via de steiger) naar de vakman brengen

uuperman zn - opperman:
 degene die bouw materiaal bij de vakman brengt

vaajeg bn - flauw (van smaak)

vaast bw/bn - vast
Is ie dór vur vaast? - Is hij daar vast aangesteld?

vaasteghei zn - zekerheid, vast werk
Òn de geminte hódde vaasteghei. -
 In gemeentedienst had men vast werk.

vadder zn - vader
vadderóns - onzevader

boord meej valddood-puntjes - gesteven boord waarvan de punten omgevouwen zijn (destijds mode)

vanèeges bw - vanzelf, natuurlijk
Agge zó wèèd zèèt, gaoget vòrt ammòl vanèeges. -
 Als je zover bent, gaat het verder allemaal vanzelf.

vansgelèèke bw - van hetzelfde

goed vaore uitdr. - (fig.) vooruitgaan, het goed maken

vaort hèbbe, vòrt hèbbe uitdr. - heimwee hebben
Int begien haj veul vòrt. - Aanvankelijk had hij veel heimwee.

vatte ww* - nemen, pakken, grijpen, vatten
Toe, vatter nòg èene. - Kom, neem er nog eentje.

vèechte ww* - vechten
Ze vèechten as keetelbuunders. - Ze maken hevig ruzie.

vèèf tw - vijf

vèèg zn - vijg (mv **vèège**)

vèège ww - vegen

vèègedaale zn - vijgen

vèèl zn - vijl (vkw **vèltje**)

vèène ww* - vinden

Dees straot tèène zuldèt wèl vééne. - Aan het eind van deze straat zul je het wel vinden.

vèèreke zn - varken (mv **vèèrekes**)

gez. *Ik lus van hilt vééreke.* - Ik lust alles.

vèèrekeslòmp bn - zeer dom

ginne vèèrekesvanger uitdr. - iemand met O-benen

vèfde tw - vijfde

vèftien tw - vijftien

vèldwaachter zn - veldwachter; borrelglasje zonder voetje (zodat de cafébezoekende veldwachter zijn glaasje niet kon neerzetten en men hem derhalve weer spoedig kwijt was)

vèenster zn - luik

Hij slòot de vèsters vruug. - Hij deed de vensterluiken vroeg dicht.

vènt ww* - vindt (van „vèène”)

verafgrónteere ww - beledigen, krenkend behandelen, affronteren

verballemónde, verbèllemónde ww - verwaarlozen, verslonzen

Ge moet oew nuuw fiets nie verballemónde. -

Je moet je nieuwe fiets niet verwaarlozen.

verinneuweere ww - stukmaken, vernielen

Hij verinneweert wèttie in zen haande krèègt. -

Hij vernielt wat hij in handen krijgt.

verkèt zn - vork

verlut bn - gestoord (van 'n vogel die niet meer op zijn nest terugkeert)

verschaaje tw - verscheidene, verschillende

Der wiere verschaaje febrieke gebouwd. - Er werden verscheidene fabrieken gebouwd.

verslabakke ww - verwaarlozen

vèthòl zn - politie-agent

vèthòlleke zn - fabrieksjongen voor het vuilste werk

vètwaajer zn - iemand die koeien vetmest

veul tw/bn - veel

vèùl bn - vuil, vies; gierig

Vèùl wèèrk wórdt slèècht betòld. - Vuil werk wordt slecht betaald.

veu(l)pròts zn - grootbek

veur, vur vz/bw - voor

Gaode gij veur òt moet ik vurgaon? - Ga jij voor of moet ik voorgaan?

virtien tw - veertien

Oover virtien daog ist kèrmes. - Over veertien dagen is het kermis.

visje zn - vest(je) (vkw van „vèst”)

visjeszak zn - vestzak

vlaartje zn - lefdoekje, pochet, foulard

vlêeskouse zn - lichtgekleurde dunne kousen

vliegkappe zn - zusters met witte vleugelachtige Kap

voejer zn - voer; voering

voejere ww - voeren, voederen

Zèn de vèèrekes al gevoejerd? - Zijn de varkens al gevoerd?

As ge voerman (korte oe) **moet zegge teege Vekastere** (Van Casteren) - dan ben je er net zo veel mee bekend als dat je familie zou zijn van Adam en Eva.

völleghei, vólleghèd zn - vuiligheid

völlek zn - vuilik, vuilak, viezerik, smeerpoes

völleke ww - vies doen, knoeien

völtje zn - vuiltje

vóos bn - voos, droog

vörk zn - vork

vórt bw - voort, voortaan

Ik zieget vórt slèècht. - Mijn gezichtsvermogen gaat achteruit; ik begin het slecht te zien.

vórt hèbbe, vaort hèbbe uitdr. - heimwee hebben

vórtdoen ww - voortmaken, opschieten

vöst zn - vuist (vkw **vösje**)

Meej de vöst óp tòffel slaon. - Met de vuist op tafel slaan.

vòtje zuur bier (lange uu en ie) uitdr. - oude vrijster

vraoge ww* - vragen

vrèdag, vrèddag zn - vrijdag

de vrèdagse mèrt - de vrijdagse markt

vrèmd bn - vreemd

vrèmd vòlk - vreemdelingen

vrêûke (vrukt) ww - intensief werken, loswrikken

vrêûker zn - iemand die continu bezig is, zonder er veel voldoening van te hebben; indringer

vrije dèt klapt uitdr. - innig vrijen

vruug bw/bn - vroeg (**vruuger**, **vruugst**)

vruuger bw/bn - vroeger, destijds
Vruuger waar alles anders. - Vroeger was alles anders.

vruugpreek zn - ouderwetse groengeworden paraplu, gedragen onder onder de arm

vruut zn - (grote) neus

vruute ww - wroeten

vur, **veur** vz/bw - voor
Waarveur moete vurkoome? - Waarvoor moet je voorkomen?

vurdêel zn - voordeel

vurkoome zn - borstpartij; voorkomen

vurreg bn - vorig

vurschôt zn - schort

vurschöt zn - voorschot

vusteveul bw/tw - veel te veel
Der is vusteveul geneuk in de wêêrêld. -
 Er is veel te veel rotzooi op de wereld.

vuuge ww - passen, betamen
Saomen óp vekaansie, dè vuugt nie. - Samen op vakantie, dat past niet.

vuule ww - voelen

waaj zn - wei, weide (vkw **waajke**)
gez. Hij is in en goej waaj tenirgewaajd. - Hij is op een goede plaats terechtgekomen.

waandelbier drinke uitdr. - voor ontspanning gaan wandelen zonder een café te bezoeken.

waas zn - was

waase ww - wassen
In de miste hōshaawes wier smōndags gewaase. - In de meeste huishoudens werd 's maandags gewassen.

war stopwoord - nietwaar

waspinneke zn - wasknijper

wè vn - wat

wèèd bw/bn - wijd, ver (**wèjer**, **wèdst**)

weedeman zn - weduwnaar

weedevrouw zn - weduwe

wèèf zn - vrouw, wijf (mv **wèève**, vkw **wèfke**)

èt wèèf - de vrouw des huizes

wêef ww* - weefde (van „wèève”)

wèèfgetaaw zn - weefgetouw

in de weeg, ôt de weeg uitdr. - in de weg, uit de weg

Ziede nie dè ge in de weeg staat? - Zie je niet dat je in de weg staat?

Ik gao gin man ôt de weeg. - Ik ga voor niemand opzij.

wèèl zn - poos, tijd (vkw **wèltje**)

Et zal nòg wèl en wèltje duure vurdèt zoomer is. -

Het zal nog wel een tijdje duren eer het zomer is.

wèèn zn - wijn

wèèneg tw/bn - weinig

Ôn diejen bôom zitte mar wèèneg pèère. -

Aan die bomen zitten maar weinig peren.

weer zn - kwast in het hout

in de wèèr uitdr. - in de war

Wie doeget ôt de wèèr ast wir in de wèèr zit? - Wie ontwart het als het weer in de war zit?

wèèrk zn - werk

wèèrkmeens zn - arbeider

En èège hêus was niks vur ene wèèrkmeens. - Een eigen huis was niets voor een arbeider.

wèèrm bn - warm

weete ww* - weten

Kwók wies wèk wó. - Ik wou dat ik wist wat ik wilde.

wèève ww* - weven

wèèver zn - wever

wèffer vn - wat voor, welke

Wèffer èèrpel krèèg ik, èn de wèffere vatte gòllie? - Wat voor aard-appels krijg ik, en welke nemen jullie?

wèfke zn - vrouwtje, wijfje (vkw van „wèèf”)

wèltje zn - poosje, tijdje (vkw van „wèèl”)

wènd zn - wind
Wènnè wènd war! - Wat een wind he!

wèndveer zn - afdekkingsplank aan de rand van dakpannen

wènter zn - winter

wèpke zn - schild met doodskop en attributen

wérmte zn - warmte

wier(e) (met lange ie) ww* - werd(en) (van „wòrre”)
Der wier wir vustevèul gezoope. - Er werd weer veel te veel gedronken.

wies(e) ww* - wist(en) (van „weete”)
Zie wiese nie wè ze wón. - Ze wisten niet wat ze wilden.

wir bw - weer, alweer, opnieuw
Agge wir wè wit! - Als je weer eens wat weet!

wit ww* - weet (van „weete”)

wit bn - intiem, vriendschappelijk
Wè ist wir wit tusse höllie. -
 Wat kunnen ze weer goed met elkaar overweg.

witte ww* - weet je (van „weete”)
Witte wè ketaawe zèn? - Weet je wat getouwen zijn?

wó(n) ww* - wou(den), wilde(n) (van „wille”)

wógget ww* - wilde het (van „wille”)
Hij wógget bekaant nie gelêuve. - Hij wilde het bijna niet geloven.

woone (wónt) ww - wonen
Dè daor nòg meense woone! - Dat daar nog mensen wonen!

wōrm zn - worm (vkw **wōrmke**)

wōróm bw - waarom
Wōróm hōddet nie tènemekaare gezeet? - Waarom heb je het niet meteen gezegd?

wōrre ww* - worden

wōrred zn - waarheid

wōrschouwe ww - waarschuwen

wōrvel zn - wervel, draaibaar houtje als sluitmiddel

wout zn - politie-agent

wuw zn - weduwe (vkw **wuwke**)

ge zult gin zaand mir afgaon uitdr. - je hebt beslist genoeg gegeten

zaodgoed zn - zaad

zaol zn - zaal; zadel (vkw **zòltje**)

Teegen et zòltje stònd en fiets meeij en nuuw zòltje. -

Tegen het zaaltje stond een fiets met een nieuw zadeltje.

zaon zn - dik van de melk

zat bw/bn - genoeg, dronken

Agge mar zat zòpt, wòrde wèl zat. - Als je maar genoeg drinkt, word je wel dronken.

zè, zij vn - ze (enkelvoud), zij

Zó zè zòo zèèn? - Zou zij zo zijn?

zèède ww* - ben je, bent u (van „zèèn”)

Zèède belaoijtòffeld! - Ben je belazerd!

zêeg bn - tam (van dieren); braaf (van mensen)

zeeget ww* - zegt het (van „zegge”)

Hij zeeget òt zen èège. - Hij zegt het uit vrije wil, ongedwongen.

zèèget ww* - bent het, zijn het (van „zèèn”)

Ge zèèget zèlf wè ge zègt. -

Je bent het zelf wat je zegt (reactie op scheldpartij).

zèèk zn - urine, gier

zèèk óp ene riek uitdr. - flauwekul, onzin

zèèke ww* - zeiken

zèèknat bn - kletsnat

zèèn, zèn ww* - zijn

Ge meut er nie zèèn, vurdè wij er zèn. -

Je mag er niet zijn, voordat wij er zijn.

zéét ww* - bent (van „zèèn”)

zêevere ww - kwijlen, kletsen, zachtjes regenen

Wè zêeverde de pestoor tòch wir. - Wat kletste de pastoor toch weer.

zêeverèèr zn - kletsmaajor

zègge ww* - zeggen

zègget ww* - zegt het

Ge zègget teege gin man! - Je vertelt het niemand!

zèkt ww* - zeikt (van „zèèke”)

Et rèègent dèt zèkt. - Het regent hard.

zèmme ww* - zijn we (van „zèèn”)
Dòr zèmme meej gekuld. - Daar zijn we door gedupeerd.

zèn, zèèn, zen vn - zijn, z'n

zêùm zn - zoom; zeem (vkw **zumke**)

zèùver bn - schoon
en zèùver duukske - een schoon doekje

zi(n) ww* - zei(den) (van „zègge”)
Ze zin dèssset nie din. - Ze zeiden dat ze het niet deden.

zidde ww* - zei je, zei u (van „zègge”)
Wè zidde gij? - Wat zei u?

ziede ww* - zie je, ziet u (van „zien”)

zieget ww* - ziet het (van „zien”)
Ge zieget vórt ooveral. - Je ziet het tegenwoordig overal.

zigget ww* - zei het (van „zègge”)
Ze zigget zó zachjes. - Ze zei het zo zachtjes.

hòoge zije - hogehoed (cilindermodeel)

zimmezètje zn - onderkleding, soort halfhemd

zis tw - zes
Z'is zis zisse. - Ze is zes (jaar) zei ze.

eròn zitte uitdr. - financieel mogelijk zijn
Hèdde wir ne nuuwe waoge; 't zit er nógal aónt

zó(n) ww* - zou(den) (van „zulle”)

zò; zò; zò; zò ww* - zou; in korte tijd
Hij zó zò zón ding kunne maoke. - Hij zou in korte tijd zo'n ding kunnen maken.

zoer (met lange oe) bn - zuur

zógezeed bw - zogezegd, zogenaamd

zógget ww* - zou het (van „zulle”)
Ze zógget zeeker óp de zulder zuuke. -

zöllie, zullie vn - zij (meervoud)

zómmedéene, summedéene bw - zo meteen, aanstonds

zörg zn - zorg, aandacht; armleuningstoel
Hij zaat in de zörg. - dubbelzinnig

zörge ww - zorgen

zòt bn - gek, dwaas

zó zòt as ene jèùn - hartstikke gek

zu't ww - zou het

zukke vn - zulke

Van de zuk èn van de zón. - Van zulke (deze) en van zulke (die).

zulder zn - zolder

zullie, zöllie vn - zij (meervoud)

zultvloer (met lange oe) zn - terrazzovloer

zumke zn - zoompje; zeempje (van „zêùm”)

Zus zn, eigennaam - In een gezin dat reeds jongens telde, kreeg het eerste meisje vaak de voornaam „Zus”.

zuuke ww* - zoeken

zuut bn - zoet; braaf

Zót zôo zuut zat zèèn? - Zou het zo zoet genoeg zijn?

zwèège ww - zwijgen

zwèèn zn - zwijn (vkw **zwèntje**)

zwèèr zn - zweer

zwèère ww - zweren

zwèntje zn - zwijntje (vkw van „zwèèn”)

zwòlm, zwòluuw zn - zwaluw